

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ Ковшар О.В.
« ___ » _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____
« ___ » _____ 20__ р.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ МЕДІАПРОСТОРУ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВПм-15
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Безуглової Валерії Дмитрівни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Суятинова К.Є.

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
_____ (підпис) (прізвище, ініціали)
_____ (підпис) (прізвище, ініціали)
_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	7
1.1. Дослідження стану вивчення проблеми у сучасній психолого-педагогічній науці.....	7
1.2. Особливості формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.....	16
1.3. Поняття про медіапростір, її структуру та місце в дошкільній освіті.....	23
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ВПЛИВУ МЕДІАПРОСТОРУ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	30
2.1. Визначення стану сформованості комунікативної компетентності старших дошкільників.....	30
2.2. Експериментальна перевірка рівня сформованості комунікативної компетентності шляхом використання медіапростору	42
2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи.....	46
Висновки до розділу 2.....	50
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна освіта в Україні знаходиться на стадії трансформаційних процесів, які, перш за все, пов'язані з тенденціями інформаційного суспільства. Це проявляється в збільшенні кількості інформації, стрімкому розвитку комп'ютерних технологій і неабияким впливом засобів масової інформації на свідомість людей. Вікові особливості дітей дошкільного віку призводять до того, що дошкільнята є більш вразливими споживачами медіапростору. Спочатку вони аналізують отриманий матеріал, а потім відображають його у спрощеному варіанті. Тобто спостерігається залежність між сприйняттям дитиною навколишнього світу й контенту, який подається в медіа.

Наразі, інформаційна епоха трактує свої вимоги до гармонійного розвитку дітей. Медіасередовище вже з народження проникає у життя дитини і займає там своє місце. Дошкільники постійно за допомогою засобів масової інформації чують різні мовленнєві зразки, запам'ятовують шаблони спілкування. Діти передшкільного віку намагаються наслідувати діям дорослого і відтворювати їх в ігрових чи повсякденних діях. Комунікативні навички є запорукою успішного функціонування в суспільстві, адже вони є основою для взаємодії з іншими людьми. Хлопці та дівчата 6-7 річного віку ще не здатні адекватно сприймати інформацію і критично мислити. Іншими словами – якщо вони будуть постійно знаходитися під впливом «неправильного» зразку комунікації, тоді вони не зможуть засвоїти мовленнєві норми, що призведе до несформованості комунікативної компетентності [23].

Головними документами, які визначають ключові напрямки діяльності закладів дошкільної освіти, є: Базовий компонент дошкільної освіти (редакція 2012 року), який окреслює зміст й основні компетенції, якими повинна оволодіти дитина [4]; Закон України «Про освіту» [20]; Закон України «Про дошкільну освіту» [19]; Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, в якій зазначено концептуальні ідеї освітньої стратегії [38], Концепція

мовної освіти в Україні [28], парціальні програми розвитку дітей. Ще одним документом, який висвітлює аспекти використання медіапростору, є Концепція впровадження медіа-освіти в Україні [27]. У Концепції чітко окреслені основні положення щодо формування гармонійної особистості, в тому числі й засвоєння дітьми комунікативних норм.

Питання формування комунікативної компетентності засобом медіапростору мало вивчене і тільки-но набуває актуальності у колі наукових проблем. Аналіз наукової літератури показав, що ґрунтовним дослідженням займалися переважно зарубіжні вчені: Д. Бекінгем та Д. Консідай (вивчали головні аспекти формування медіапростору); Н. Коулдрі та А. Маккарті (взаємозалежність оточуючого середовища із електронними носіями інформації), П. Бурдьє (символічність як складова медіапростору), Н. Хлопаєва (вплив засобів масової інформації на формування медіапростору), О. Монастирьова, М. Уотерс (медіапростір як культурна складова). Уперше в Україні питання взаємозв'язку медіа й дошкільної освіти почали займатися такі педагоги: Н. Ашиток, О. Кравчишина, К. Крутій, І. Кузьма та ін. [3, 30, 44].

Отже, ми бачимо що інтеграція медіа і комунікативного розвитку дітей може мати негативні наслідки, якщо правильно не організувати середовище в якому вони зростатимуть. Заклади дошкільної освіти повинні знайти нові підходи задля вирішення проблем навчання й виховання. Саме тому постала потреба вивчення проблеми медіапростору в закладі дошкільної освіти, зокрема його вплив на комунікативну компетентність старших дошкільників.

Мета нашого дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом медіапростору.

Відповідно до поставленої мети було визначено наступні завдання:

1. Зробити теоретичний аналіз педагогічної та психологічної літератури задля детального вивчення понять «комунікативна компетенція»,

«комунікативна компетентність», «медіапростір», «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність».

2. Визначити місце медіапростору в навчально-мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку.

3. Виявити критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

4. Експериментально перевірити рівень сформованості комунікативної компетентності шляхом використання медіаосвітніх технологій

5. Проаналізувати результати дослідно-експериментальної роботи

Об'єкт дослідження – комунікативна діяльність дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – процес формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом медіапростору.

Гіпотеза ґрунтується на припущенні, що процес формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобом медіапростору буде успішним за таких умов:

- ✓ застосовувати медіаосвітніх технології під час навчання дітей;
- ✓ враховувати індивідуально-типологічні особливості старших дошкільників під час роботи з медіа матеріалом;
- ✓ запобігти спрощення форм та змісту медійного матеріалу у процесі навчання.

Методи дослідження:

а) теоретичні: аналіз наукової і методичної літератури з проблеми дослідження; порівняти поняття «компетенції», «компетентності», «комунікативної компетенції», «комунікативної компетентності», «медіапростір», «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакультура»;

б) емпіричні: цілеспрямоване спостереження, аналіз навчально-виховної документації, бесіда, педагогічний експеримент (констатуючий і формуючий), кількісний та якісний аналіз експериментальних даних.

в) статистичні: здійснення аналізу емпіричних даних.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використанні студентами протягом проходження виробничої педагогічної практики або вихователями під час проведення різноманітних занять з розвитку мовлення і організації ігрової та мовленнєвої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Експериментальна база дослідження. Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 148 компенсуючого типу (спеціальний)» Криворізької міської ради, група старшого дошкільного віку, всього було залучено до експериментальної роботи 16 дошкільників.

Апробація результатів роботи: матеріали магістерської роботи висвітлювалися на Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки» (м. Рівне, 21-22 травня 2020 року).

Публікації: матеріали роботи опубліковані у збірнику наукових і навчально-методичних праць студентів Криворізького державного педагогічного університету, в збірнику Національного університету водного господарства та природокористування. Всього 3 статті. «Вплив ЗМІ на формування комунікативної компетентності у дітей передшкільного віку», «Використання медіапростору в дошкільній освіті», «Значення медіапростору у комунікативному розвитку дошкільників».

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел – 65 позицій і додатків. Загальний обсяг роботи – 80 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Дослідження стану вивчення проблеми у сучасній психолого-педагогічній науці

Сучасна дошкільна освіта у Базовому компоненті дошкільної освіти висвітлює оновлений зміст, удосконалення методів і форм для всебічного й гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Одним із пріоритетних напрямків є розвиток мовлення, зокрема формування у дітей фонетичної, лексичної, граматичної, діалогічної, монологічної, мовленнєвої компетенції. Показником сформованості усіх видів вищезазначених компетенцій є комунікативна компетенція [4].

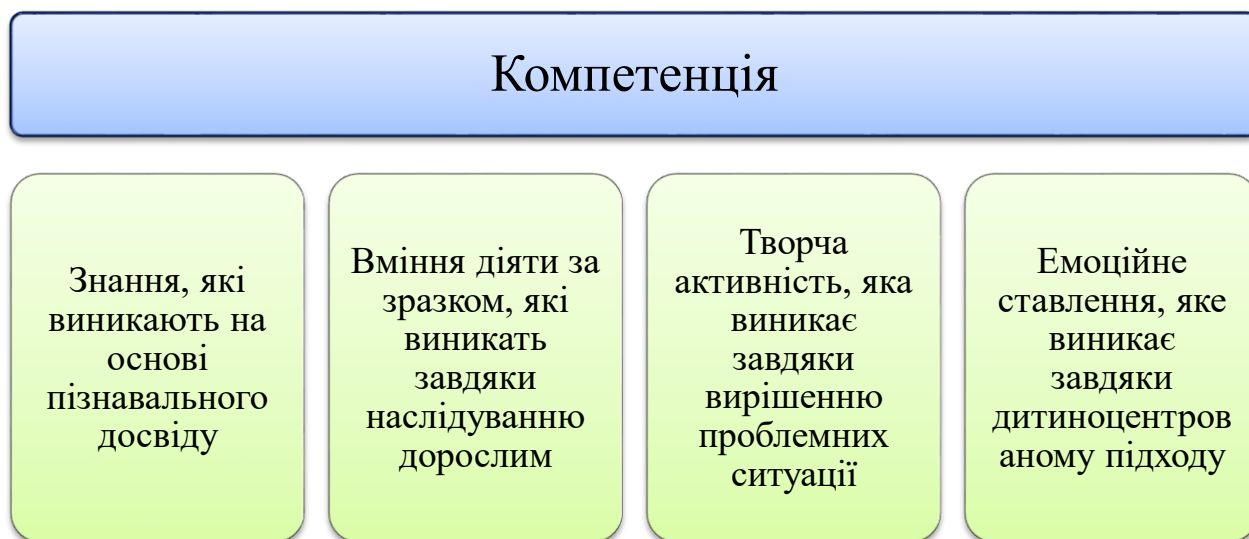
Питання формування комунікативної компетентності завжди було доволі актуальним у науковому колі. Пропонуємо розмежувати поняття «компетенція», «комунікативна компетенція», «компетентність», «комунікативна компетентність».

Тлумачний словник української мови подає визначення компетенції як «обізнаність у чомусь» [39]. Схожий зміст ми можемо спостерігати у тлумачному словнику С. Ожегова, де компетенція визначається як «коло питань, в яких хто-небудь добре обізнаний; коло чийхось повноважень, прав» [39, с. 289].

Думки В. Байденко й А. Хутарського схожі, а саме: науковці наголошують на тому, що компетенція – це певна навичка, яка спирається на індивідуальні якості особистості, що дає змогу автоматично виконувати певні дії відповідно до поставленої ситуації [4, 58]. Психолог О. Леонт'єв зауважив, що поняття «компетенція» варто застосовувати для позначення зовнішньої характеристики діяльності людини [35]. Дослідниця О. Кучай дотримується думки, що компетенцію варто розглядати як сукупність взаємозалежних якостей особистості [32].

Науковець М. Головань зазначав, що компетенція – це термін, якій варто використовувати для характеристики якості випускника певного освітнього рівня у вигляді досвіду різних типів [12]. Ми вирішили адаптувати це визначення до умов закладу дошкільної освіти. Розглянемо результати в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Характеристика компетенції в умовах ЗДО

На нашу думку, український педагог С. Бондар дав влучне визначення компетенції: «Компетенція – це здатність вирішувати проблеми, що сприяють не лише володінню готовою інформацією, а розв’язуванню різних схем, розкриттю творчих здібностей учнів» [7, с.9].

Спираючись на вище представленні судження, ми можемо їх узагальнити і представити власне визначення компетенції. Компетенція – це комплексна характеристика, яка дозволяє особистості, спираючись на свій когнітивно-емпіричний досвід, отриманні знання, уміння, навички, виконувати різноманітні завдання відповідно до ситуації. Сформована компетенція дозволяє дитині відображати певні механізми дії, знаходити нові шляхи вирішення поставлених задач незалежно від подібності виконаних завдань раніше.

Ключовим поняттям нашого дослідження є «комунікативна компетенція». У Базовому компоненті дошкільної освіти поняття «комунікативної компетенції» зустрічається в таких освітніх лініях: «Дитина

у соціумі», «Мовлення дитини», «Іноземна мова». Пропонуємо ознайомитися з його визначенням у таблиці 1.2. [4].

Таблиця 1.2. Визначення комунікативної компетенції в БКДО

Освітня лінія	Назва компетенції	Інваріативна складова	Варіативна складова	Зміст
«Дитина у соціумі»	Соціально-комунікативна компетенція	+	-	Комунікативна складова передбачає дотримання соціально-етичних норм під час акту спілкування, здатність переживати, співчувати, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях.
«Мовлення дитини»	Комунікативна компетенція	+	-	Передбачає комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, вміння спілкуватися в конкретних ситуація, навички ініціативності спілкування.
«Іноземна мова»	Комунікативно-мовленнєва компетенція	-	+	Комунікативна складова пов'язана із зв'язністю висловлювання, вмінні комунікувати у парах і групах.

Уперше у наукове коло поняття «комунікативної компетенції» вів Д. Хаймз у 1972 році. Він тлумачив його як «спеціальні знання, що дають змогу особистості здійснювати мотивоване мовленнєве спілкування для комунікації в іншомовному оточенні» [15]. Натомість, Н. Хомський навпаки

акцентував увагу на одномовному просторі, зокрема на правильній постановці речень під час спілкування [54].

Пропонуємо роздивитися таблицю 1.3., де зазначено функції комунікативної компетенції за М. Холідейм [34]. Вчений разом із дітьми займався вивченням мови і у процесі довготривалого дослідження зміг виокремити основні функціональні положення.

Таблиця 1.3. Функції комунікативної компетенції

Функції комунікативної компетенції:	
Інструментальна	Мова виступає інструментом спілкування
Регулятивна	Організація поведінки відповідно до умов
Інтерактивна	Комунікація – це лише спілкування
Персональна	Індивідуальна для кожного
Евристична	Допомагає у вирішенні певних питань
Репрезентативна	Створена для позначення світу
Функція уяви	Сприяє розвитку внутрішньої мови

Науковець Н. Гез підтримав думку попередника і він стверджує, що комунікативна компетенція – це специфічна здатність особистості, яка дозволяє під час спілкування реалізовувати всі комунікативні функції [11, с. 19]. Головною навичкою, яка включає в себе комунікативна компетенція є «комунікативно співвідносити мовне висловлювання з метою ситуації спілкування, розумінням взаємовідносин комунікаторів, а також правильно організувати мовне спілкування з дотриманням всіх відповідних норм комунікативної поведінки» [11, с.18-20]. Науковець запропонував такі складові комунікативної компетенції:

1. Вербально-комунікативна компетенція

2. Лінгвістична компетенція
3. Вербальна комунікативна компетенція
4. Метакомунікативна компетенція

Спираючись на запропоновану структуру, педагог Ю. Федоренко створила більш точну структуру комунікативної компетенції. До її складу входять такі компоненти (табл.1.4.) [54, с. 65.].

Таблиця 1.4. Структура комунікативної компетенції

Якщо ми подивимося уважно на складові комунікативної компетенції, які зазначені вище, ми одразу зможемо знайти схожість із моделлю запропонованою співзасновницею БКДО Аллою Богуш. Вона визначає поняття «комунікативної компетенції» як інтеграцію мовленнєвих компетенції, вміння орієнтуватися в ситуаціях спілкування, засвоєння культурних і етичних норм [5, с. 22]. Відображення цього ми можемо знайти у Державному стандарті дошкільної освіти України [4].

Відомий педагог А. Арушанова під комунікативною компетенцією розуміє здатність будувати комунікацію за допомогою мовного апарату. Особливість цього процесу полягає у використанні практичних знань мови і вправності формулювати думки в текст [2]. На думку науковця Л. Столяренко, «комунікативна компетенція – це спеціальне вміння налагоджувати комунікацію з іншими людьми, це певний внутрішній ресурс, який допомагає вибудовувати відносини [50, 53].

Оскільки поняття «компетенція» і «компетентність» фактично тотожні, ми пропонуємо визначати терміном компетенція певну вимогу, яка є мультифункціональною і містить досвід, знання, уміння, навички, а компетентність – особистісною характеристикою, яка виявляється під час виконання певних дій. Спробуємо розібратися більш детально.

Сучасний тлумачний психологічний словник трактує «Компетентність як психосоціальну якість, яка означає силу і впевненість, що виходять із почуття власної успішності й корисності, які дають людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням» [61, с.203]. Психолог Н. Лавриченко дала своє визначення компетентності – це психосоціальна якість особистості, яка підвищує самооцінку особистості спираючись на ситуацію успіху, адже компетентність визначає ефективність виконання дій в конкретній ситуації [33, с. 434].

На думку українського науковця О. Пометун, компетентність – це наскрізне поєднання знань, умінь та навичок, що дозволяють вирішувати цілу низку питань у певній діяльності [42]. У свою чергу, О. Кучер визначає компетентність «як властивість особистості, яка характеризується наявністю конкретних вмінь і навичок, що спирається на попередній досвід і знання, для виконання певних дій [58, с.75].

Інший погляд на визначення «компетентності» має науковець І. Родигіна: «Це не конкретні вміння та навички, це універсальні навички, певні мисленнєві і логічні операції, які ми можемо застосувати в будь-якій

ситуації» [45, с. 32-33]. Пропонуємо у таблиці 1.5 розглянути складові компетентностей (за І. Зимней) [45, 43].

Таблиця 1.5. Складові компетентностей (за І. Зимней)

№	Складові компетентностей	Зміст складових
1.	Мотиваційний аспект	Готовність до прояву компетентності
2.	Когнітивний аспект	Володіння знаннями змісту компетентності
3.	Поведінковий аспект	Досвід прояву компетентності у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях
4.	Цінісно-смысловий аспект	Ставлення до змісту компетентності і об'єкта її застосування
5.	Емоційний аспект	Емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності

Крім цього, психолог І. Зимня у свої дослідженнях виділяє три групи основних компетентностей: особистісні компетентності, діяльнісні компетентності і комунікативні компетентності. Зупинимося на останньому.

Комунікативна компетентність, за Ю. Жуковим, це здатність підтримувати комунікацію з іншими людьми. Це певна внутрішня якість особистості, яка є конче необхідною для побудови ефективної взаємодії у конкретній ситуації міжособистісних і міжгрупових взаємовідносин [50, с.256]. Натомість, мовознавець І. Гудзик наголошував на тому, що комунікативна компетентність – це успішне використання всіх видів мовленнєвої діяльності для нормального функціонування в навколишньому середовищі. Паралельно з комунікативною компетентністю розвивається вміння створювати повноцінну комунікацію, висловлювати свої думки, передавати почуття та наміри, тобто будувати висловлювання, які допомагають налагоджувати взаємодію з оточуючими [17, с. 47].

Комунікативна компетентність, за Г. Андрієвої, це здатність та готовність до спілкування з людьми, умінні знаходити спільну мову із різними людьми і адаптуватися до певних умов. Психолог В.О. Назаренко зазначає, що це інтерактивна якість особистості, яка проявляється лише у процесі виконання якої-небудь дії [33, с. 96].

Проаналізувавши наукову літературу ми можемо умовно поділити підходи вивчення комунікативної компетентності на певні напрями (табл. 1.6.). Пропонуємо дізнатися із основою цих напрямків [18, с.58; 34; 41].

Таблиця 1.6. Наукові напрями вивчення комунікативної компетентності

№	Напрямок	Представники	Зміст
1.	Психологічно-інформаційний	П. Горностай, Л. Петровська Т. Піроженко Р. Якобсон	Ґрунтується на психологічних особливостях прийому та передачі інформації, внутрішніх якостях комунікатора, аспектах емоційного, когнітивно-лінгвістичного, творчого розвитку дитини.
2.	Мовленнєвий	О.Леонтєв Г.Почепцов А. Богуш М. Лисіна	У центрі уваги знаходиться переважно сфера мовної діяльності людини, вони розглядають мовний акт як основу комунікації, визначаючи розходження структур зовнішньої та внутрішньої мов. У даному випадку, мову використовують у комунікації як важливий інструмент, який впливає на результат комунікативної дії.

Продовження таблиці 1.6. Наукові напрямки вивчення комунікативної компетентності

3.	Діяльнісний	О. Божович Л. Виготський Г. Костюк С. Рубінштейн	У межах означеного підходу комунікативна компетентність виявляється тільки в діяльності й зумовлює здатність індивіда (учня) до розв'язання проблем, до цілеспрямованої продуктивної діяльності та кооперації. Стосунки реалізуються у формі різних видів діяльності, включаючи і діяльність комунікативну, тобто спілкування.
----	-------------	---	--

З таблиці видно, що комунікативна компетентність не зводиться лише на сприйманні та передачі інформації, вона є значно ширшою і включає в себе: вміння досягати певної мети, справляти позитивне враження на співрозмовника, навички самопрезентації, здатність спонукати до конкретної дії і позитивно впливати на реципієнта.

Підсумувавши все вищезазначене ми можемо дати таке визначення: «Комунікативна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке ґрунтується на попередньо здобутих знаннях, вміннях, навичках і досвіді, що допомагає відтворити акт спілкування, використовуючи мовні й мовленнєві норми. Сформувати комунікативну компетентність можливо лише за умови опанування всіх мовних компетенції і реалізуючи їх у досвіді конкретної діяльності».

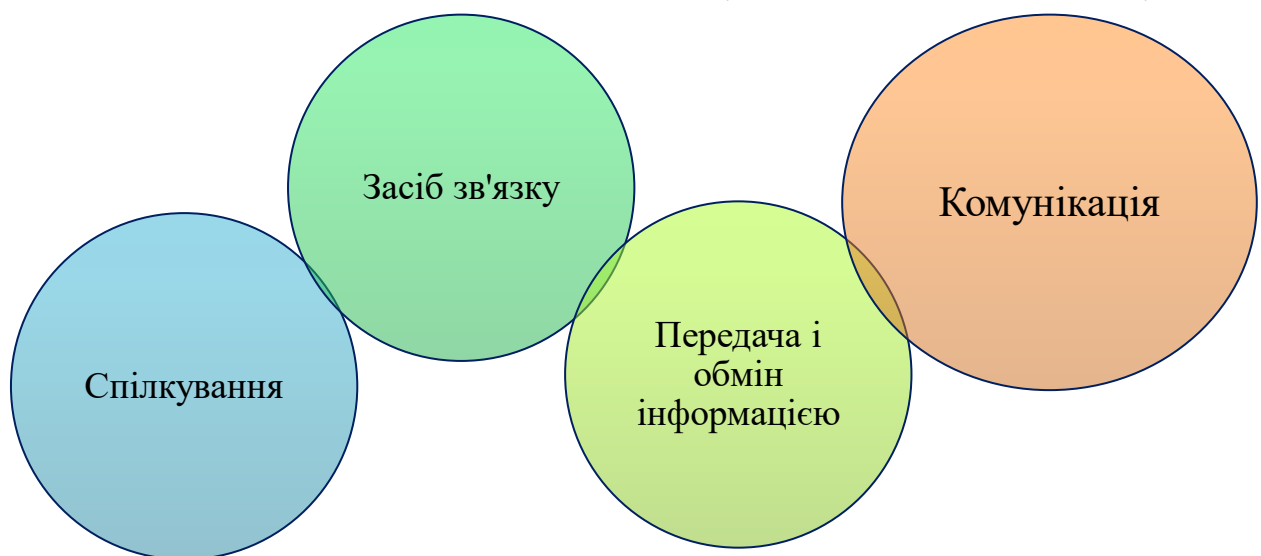
1.2. Особливості формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку

Формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку – це складний та багатокомпонентний процес. Він передбачає не тільки оволодіння всіх складових мовленнєвої компетенції, а й формування спеціальних комунікативних умінь для практичного використання мовлення. Для більшого розуміння розглянемо поняття «комунікації».

У психологічному словнику поняття «комунікації» представлено як визначну ознаку притаманну для людської культури, яка вибудовує взаємообмін різноманітної інформації [9, с.79-80]. Словник із соціальної роботи дає визначення комунікації як акту спілкування між людьми засобом передачі символів, метою якого є взаємопорозуміння [48].

У науковій літературі існує думка, що основою комунікації є триада: значущість змісту, використання та передача інформації. Відомий соціолог В. Конецька представляла комунікацію також як трьохкомпонентний елемент (рис.1.1.). Практично вона прирівнювала термін комунікації до акту спілкування [26, с.112].

Рисунок 1.1. Компоненти комунікації

Будь-яка комунікація потребує розвитку автоматизованих мовленнєвих умінь і творчих навичок. Період дошкільного дитинства є сенситивним

періодом для його інтенсивного розвитку, адже мовлення виступає засобом для встановлення взаємовідносин із дорослими і однолітками. Пропонуємо розглянути етапи комунікативного розвитку у таблиці 1.7 [51].

Таблиця 1.7. Комунікативний розвиток дошкільників

№	Віковий етап	Зміст
1.	3-й рік життя	У дітей починається формуватися потреба у спілкуванні з однолітками. Вони з зацікавленням спостерігають за діями інших дітей. Ігри набувають емоцій, а дорослі стають об'єктами їх інтересу. Діти проявляють ініціативу.
2.	4-й рік життя	Діти все більше прагнуть спілкуватися з однолітками. У них з'являються перші почуття емпатії, емоційного зацікавлення. Дорослий виступає другом у спільній справі.
3.	5-й рік життя	Діти починають свідомо обирати партнерів для спілкування. Вони впевнено почувають себе у присутності знайомих дорослих, але можуть ніяковіти у присутності незнайомих. Вони можуть розпізнавати настрій дорослих за невербальними засобами спілкування.
4.	6-7-й рік життя	Комунікативна діяльність набирає обертів і у дитини з'являється здатність до рефлексії. Дитина вчиться аналізувати власні почуття, думки, а також інших людей. Комунікативні уміння починають розвиватися більш інтенсивно.

Проаналізувавши це ми можемо стверджувати, що розвиток комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку є однією з умов для формування комунікативної компетентності.

Комунікативні уміння – це складові комунікативної діяльності за допомогою якого відбувається налагодження взаємовідносин з іншою людиною як об’єктом комунікативного акту. Інакше кажучи, це універсальна здатність застосування мовленнєвих навичок для досягнення поставленої мети спілкування [48]. Спираючись на вищезазначену інформацію це ми можемо виокремити три групи комунікативних умінь (табл.1.8.) [14; 1; 48].

Таблиця 1.8. Групи комунікативних умінь

№	Назва групи	Уміння
1.	Мовленнєва	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Транслявати власних думок ✚ Змінювати думку співрозмовника ✚ Знаходити доводи ✚ Знаходити причино-наслідкові зв’язки ✚ Підводити підсумок ✚ Рефлексувати
2.	Емпірична	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Розуміти реакцію співрозмовника ✚ Використовувати невербальні засоби спілкування ✚ Вміти емоційно підтримати бесіду ✚ Розрізняти емоції ✚ Самоаналіз
3.	Діяльнісна	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Активно брати участь у комунікації ✚ Здійснювати саморегуляцію ✚ Підтримувати активність ✚ Користуватися мовленнєвим етикетом ✚ Здійснювати самопрезентацію

Пропонуємо розглянути іншу класифікацію комунікативних умінь за Л. Муріною:

✓ **Група інформаційно-комунікативних умінь:**

- Володіти мовленнєвим етикетом
- Орієнтуватися в спілкуванні

- Використовувати мовні засоби
- Висловлювати свої думки
- ✓ **Група регуляційно-комунікативних умінь:**
- Узгоджувати дії з думками
- Логічно і послідовно висловлювати свої думки
- За допомогою мови спонукати до дії або досягати результату
- Оцінювати результати спільної комунікації
- Обмірковувати отриману інформацію
- ✓ **Група афективно-комунікативних умінь:**
- Передавати свої відчуття і враження
- Проявляти емпатію
- Прислуховуватися до партнерів [47, с.142-143]

Спираючись на представленні групи комунікативних умінь, можемо виокремити умови задля їх формування:

- створення мовленнєвого середовища
- сприймання мови на слух
- створення мовленнєвих ситуацій
- здійснення мовленнєвої практики для дітей
- збагачення лексичного запасу
- забезпечення дотримання мовних норм
- активізація діалогічного і монологічного мовлення [56]

Дотримання цих умов, створення спеціального комунікативного середовища сприятиме формуванню комунікативної компетентності у старших дошкільників. Для більшого розуміння цього процесу, пропонуємо розглянути основні складники комунікативної компетентності (за Ю. Вторнікової) [10, с.88-94]:

✚ Вміння знаходити рішення відповідно до ситуації спілкування, спираючись на життєвий досвід, знання, уміння, навички

- ✚ Здатність ефективно взаємодіяти з різними людьми під час міжособистісного і міжгрупового спілкування, дотримуючись «умовних» правил соціального оточення

- ✚ Психологічне підґрунтя: впевненість в успіху виконання поставленого завдання

- ✚ Бажання і готовність підтримувати і встановлювати соціальні контакти

- ✚ Елементарні знання культури спілкування, засобів регуляції своїх дій та емоцій

- ✚ Внутрішні ресурси, які сприяють ефективній взаємодії

Мовознавець Д. Ізаренков стверджує, що комунікативна компетентність ґрунтується на трьох фундаментальних складових: мовної (знання фонетичного, лексичного, морфологічного компонентів мови), предметної (вплив навколишнього середовища, в якому перебуває людина, на її змістовність й логічність висловлювань) і прагматична складова (комунікативні вміння, які дозволяють людині взаємодіяти з суб'єктами комунікації) [22, с.54-60].

Враховуючи все вищезазначене, ми можемо стверджувати, що формування комунікативної компетентності включає в себе не тільки знання мовних й мовленнєвих норм, а й практичне застосування комунікативних вмінь в процесі мовленнєвої діяльності. На підставі аналізу наукових джерел, ми узагальнили процес формування комунікативної компетентності. Результати представлені в таблиці 1.9.

З таблиці видно, що комунікативна компетентність є інтеграційною складовою, адже на її формування впливають безліч факторів: рівень сформованості мовних і мовленнєвих норм, розвиток комунікативних навичок дошкільників і, звичайно, середовище в якому перебуває дитина. Правильно побудований медіапростір може стати рушійною силою для активізації всіх вище представлених компонентів.

Таблиця 1.9. Модель формування комунікативної компетентності

1.3. Поняття про медіапростір, її структуру та місце в дошкільній освіті

Заклад дошкільної освіти є місцем, в якому дитина проводить максимальну кількість часу. Від середовища, в якому буде зростати дитина залежить дуже багато, оскільки воно створює підґрунтя для розвитку всіх базових характеристик, зазначених у Базовому компоненті дошкільної освіти, зокрема комунікативної компетентності. Сучасна дитина постійно перебуває під впливом аудіовізулізованої інформації, і головна задача вихователя створити сприятливий медіапростір для її розвитку. Спробуємо вивчити це питання більш детально.

Перше визначення «медіапростору» дав канадський вчений М. Маклюен, який наголошував: «Медіа-простір – це специфічний компонент життя сучасної людини. Іншими словами – це явище, яке надає максимальне розширення можливостей для розвитку людини й одночасно звуження самого простору для доступності цінної інформації» [65, с.301]. Більш вживане поняття цього терміну представив американський журналіст З. Харрисон: «Медіапростір – це таке середовище в якому декілька людей або ціла група можуть встановлювати контакт без фізичної присутності; соціальний інститут, який включає в себе аудіовізуальні компоненти» [63].

Погляди німецького громадського діяча Г. Енценберга щодо визначення «медіапростору» нам дуже імпонують: «Медіапростір – це безмежний потенціал, який необхідно виводити на новий рівень і надавати доступ лідерам думок через людей, щоб всі були учасниками процесу» [43]. Якщо модифікувати це визначення до умов ЗДО, то ми можемо представити медіапростір як середовище з великим розвивальним потенціалом, яким координує вихователь (лідер думок) і поступово включає всіх учасників освітнього процесу – дітей, батьків.

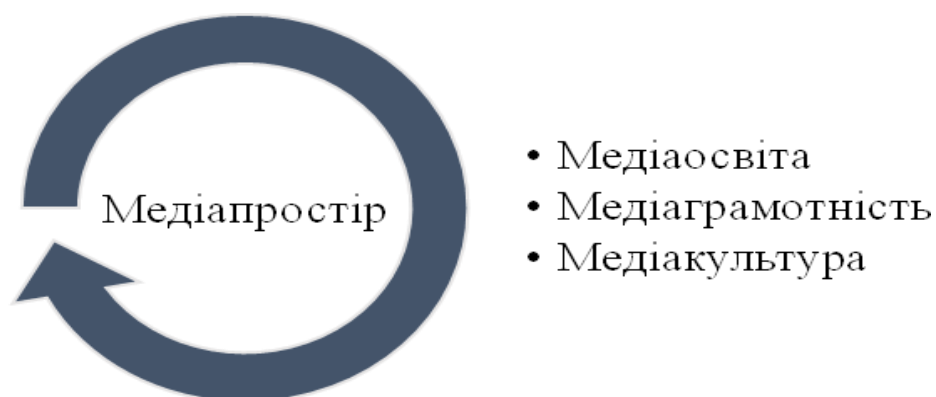
Соціолог Д. Маркевич розмежував поняття медіапростору на дві складові: «медіа» і «простір». Медіа – це спеціальні засоби, які призначені для поширення й обміну інформації між суб'єктами комунікації. Під простором варто розуміти певну сукупність умов і впливів, те що оточує і залучає до

діяльності суб'єктів [52, с.23]. Натомість дослідник А. Кузьмін трактує його як простір в якому відображається, формується і помножується певна культура за допомогою різних засобів масової інформації [31].

Розділяє думку вітчизняних і зарубіжних дослідників і науковець Т. Запорожець: «Медіапростір – це середовище, у якому постійно функціонує, змінюється і поетапно обертається інформація» [21]. Науковець Н. Кириллова також пов'язує медіасередовище з інформацією: «Це простір, у якому людина знаходить відображення навколишнього світу, формує власну думку й модель поведінки, розвиває навички комунікації» [24].

Ми повністю розділяємо думку науковця Є. Гриценко щодо визначення поняття «медіапростору» і будемо дотримуватися її упродовж всього нашого дослідження: «Медіапростір – це окремий соціальний простір, який нашаровується на вже існуючий суспільний простір тим самим утворює медіасередовище. Освітня система, яка є його компонентом, повинна зреагувати на цей виклик і підготувати дітей до подальшого життя в інформаційному суспільстві, сформувати навички для подальшого функціонування» [16]. У підручнику Л. Найдьонові та О. Барішпольця «Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід» розкриваються головні взаємозалежні компоненти поняття медіапростору [37]. Ми систематизували їх у вигляді рисунку 1.2.

Рисунок 1.2. Компоненти медіапростору

Пропонуємо ознайомитися з цими поняттями більш детально. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) передбачає модернізацію

освіти, яка сприяє розвитку інформаційного суспільства, починаючи з дошкільної освітньої ланки [27]. У цьому документі зазначені фундаментальні поняття, які ми можемо порівняти з комунікативними вміннями у таблиці 1.10.

Таблиця 1.10. Порівняльна характеристика компонентів медіапростору

Компонент	Визначення	Комунікативні вміння:
Медіаосвіта	Частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.	<ul style="list-style-type: none"> • Вміння застосування мовних і немовних засобів • Вміння розпочинати, підтримувати і завершувати комунікацію • Вміння саморефлексії
Медіакультура	Культура сприймання, розповсюдження й використання інформації. На особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки	<ul style="list-style-type: none"> • Вміння проявляти почуття та емоції до співрозмовника • Вміння передавати свої враження та думки • Вміння контролювати акт спілкування

Продовження таблиці 1.10. Порівняльна характеристика компонентів медіапростору

Медіаграмотність	Складова медіакультури, яка відображається у вмінні виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, знаходити і використовувати інформацію, сприймати й розмежовувати її.	<ul style="list-style-type: none"> • Вміння самопрезентації • Вміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки
-------------------------	---	--

З таблиці видно, що компоненти медіапростору: медіаосвіта, медіаграмотність і медіакультура є невід'ємними складовими у розвитку комунікативних вмінь.

Українські дослідники Д. Козлітін та І. Матющенко зробили детальний аналіз вивчення проблеми застосування медіасередовища у закладах дошкільної освіти. Ключовим аспектом такого впровадження є не тільки організаційна складова, а й свідомість всіх учасників освітнього процесу. Саме тому ефективність використання медіапростору можлива за таких умов:

- Вільне володіння вихователем медіапристороями, загальна обізнаність
- Усвідомлення дітьми помірного й вибіркового споживання медіапродукції
- Використання медіапростору як допоміжного засобу, а не основного засобу навчання й виховання
- Постійний аналіз дітьми, обговорення й розігрування моментів, які були сприйняті в медіасередовищі
- Застосування медіатехнологій в освітньому процесі [25, с.50].

Ми можемо дійти до такого припущення: якщо поступово впроваджувати медіаосвітніх технології у середовище дошкільного закладу, то ми зможемо сформуванати комунікативну компетентність і розвинути розуміння медіа у дітей.

Сучасна українська науковиця О. Кравчишина критикує традиційну освітню систему закладів дошкільної освіти. На її думку, у час інформатизації

суспільства, вихователі повинні впроваджувати медіаосвітні технології у свою роботу з дітьми [28]. Підтримує цю думку і корифейка дошкільної дидактики К. Крутій: «Сьогодні варто використовувати новий підхід в освітній діяльності дітей дошкільного віку, а саме – застосування медіа технології. За допомогою цього можна інтегрувати різну інформацію (звукову, зорову, тактильну), завдяки чому діти перетворюються на активних учасників освітнього процесу» [30, с.85-86].

Педагог О. Федоров наголошує на тому, що медіаосвітні технології – це певна сукупність різноманітних прийомів, форм і методів, які опосередковані педагогічним керівництвом, які допомагають ефективно інтегрувати медіапростором у освітньому процесі [55, с.46].

У парціальній програмі з медіаосвітній діяльності для дітей старшого дошкільного віку «Медіадошкільник» зазначено, що використання медіаосвітніх технологій сприяє формуванню комунікативної компетентності, критичного мислення й навичок дослідницької діяльності [36]. Підтвердження цього ми можемо знайти у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція), де відображаються основний зміст такої інтеграції: «Медіаосвітні технології, які застосують в дошкільному закладі спрямовані на збалансований розвиток дитини. Під збалансованим розуміється: розвиток комунікативної культури, різних форми інтелекту, вміння орієнтуватися у потоці сучасної інформації» [27].

У Концепції мовної освіти в Україні зазначено актуальність, яка зумовила чинники її появи: зростання значення комунікації у творчій, професійній, повсякденній діяльності, а також стрімкий розвиток глобалізаційних процесів та інформатизації суспільства [28]. Іншими словами – навчити дитину комунікувати з об'єктами інформаційного простору.

Проаналізувавши джерела, ми створили власну модель застосування медіапростору в закладі дошкільної освіти (табл.1.11.).

Варто зазначити, що медіаосвітні технології в освітньому урізноманітнюють його. Вправи та ігри медійного характеру дають змогу

моделювати різні життєві ситуації, вчать знаходити вихід, сприяють формуванню культури інформаційного споживання, активізують дітей до спільної взаємодії і, звичайно, сприяють розвитку комунікативних вмінь.

Таблиця 1.11. Модель застосування медіапростору в ЗДО

Висновки до розділу 1

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що питання формування комунікативної компетентності дітей передшкільного віку засобом медіапростору є актуальним. Проте варто зазначити, що на сучасному етапі, воно є недостатньо вивченим зарубіжними та вітчизняними науковцями. Саме це і зумовлює новизну нашого дослідження.

Відповідно до поставлених завдань, ми розкрили ключові аспекти нашого наукового дослідження. Кінцевим результатом засвоєння дитиною освітніх ліній є формування компетенції. Базовий компонент дошкільної освіти висвітлює кінцевим результатом засвоєння дитиною мовних і мовленнєвих норм комунікативну компетенцію [4].

Дослідивши чимало наукових джерел, під компетенцією ми трактуємо освітні вимоги, які нашаровуються на попередній досвід, опановані знання, вміння й навички і висуваються випускнику дошкільного закладу. А компетентність розуміємо як специфічну якість особистості, яка проявляється під час виконання поставлених завдань. Відомий лінгводидакт А. Богуш наголошувала на тому, що комунікативна компетентність – це сформована культура спілкування [6, с.93]. Вона пропонує такі етапи формування комунікативної компетентності:

- Оволодіння дитиною культурних норм спілкування
- Засвоєння мовленнєвих норм
- Застосування вічливих форм спілкування та етикету
- Оволодіння способами емоційного спілкування
- Набуття дитиною комунікативних вмінь

Запорукою формування комунікативної компетентності є достатньо розвиненні комунікативні вміння дошкільників. Комунікативні вміння – це незамінний аспект акту спілкування з допомогою яких вибудовується комунікація між реципієнтом і комунікатором.

Існують різні підходи щодо формування груп комунікативних вмінь. Ми вирішили узагальнити їх і представили свої категорії: комунікативну,

перцептивну й інтерактивну. Кожна з категорій відображає зміст тих вмінь, які повинні бути сформовані у дітей старшого дошкільного віку.

В умовах стрімкої інформатизації перед закладами дошкільної освіти постає нове завдання – трансформувати середовище, в якому зростає дитина. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні (нова редакція) транслює нові підходи до навчання і виховання дітей дошкільного віку. Введення елементів медіапростору до соціального середовища закладу – один з пріоритетних напрямків сучасності [27].

Видатний соціолог Ю. Хабернас дав визначення медіасередовища як спеціально створену мережу для комунікації, людської діяльності та обміну думками. Головна функція такого простору – забезпечення акту спілкування, можливість для комунікативної дії, що призводить до спільної діяльності [57]. У своїй роботі ми поділяємо думку вченої О. Юдіної, яка позиціонує медіапростір як особливу частину одного спільного соціального простору, який вже функціонує. Дослідниця акцентує увагу на спеціальній організації медіапростору для комунікацій та уявлення про споживання інформації [62].

Ознайомившись з науковою літературою, ми знайшли закономірність із компонентами медіапростору: медіаосвітою, медіаграмотністю і медіакультурою та комунікативними вміннями старших дошкільників. Кожна із цих категорій є невід’ємною частиною медійного середовища, яка паралельно із комунікативними вміннями засвоюється дитиною. Підготовка дітей дошкільного віку до бесіди про засоби масової інформації, залучення дітей до вправ, які вимагають відображати дії медійників, ігри-імітації на медійну тематику зможуть розширити уявлення дітей про інформаційне суспільство сьогодення і сформувати комунікативну компетентність.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ВПЛИВУ МЕДІАПРОСТОРУ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1. Визначення стану сформованості комунікативної компетентності старших дошкільників

Дослідно-експериментальна робота з формування комунікативної компетентності старших дошкільників проходила на базі Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 148 компенсуючого типу (спеціальний)» Криворізької міської ради, Дніпропетровської області. ЗДО № 148 є спеціальним, тому загальна кількість дітей значно менша, ніж у звичайному. Таким чином, в експерименті взяли участь 16 дошкільників старшого дошкільного віку.

Проаналізувавши Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти за освітньою лінією «Мовлення дитини» ми можемо визначити, що при формуванні комунікативної компетентності педагоги повинні спиратися на фонетичну компетенцію, лексичну компетенцію, граматичну компетенцію, діалогічну компетенцію, монологічну компетенцію, мовленнєву компетенцію, комунікативну компетенцію. Дослідивши праці зарубіжних і вітчизняних науковців А. Богущ, О. Божович, Л. Виготський, Д. Ізаренков М. Лисіна, Л. Мурінової, Р. Якобсона та інших ми дійшли висновку, що важливим аспектом, якій впливає на формування комунікативної компетентності є рівень володіння комунікативними вміннями, тобто використання мови на практиці.

Наше наукове дослідження відбувалося у трьох етапах: констатувальному, формувальному і контрольному. Констатувальний етап експериментальної роботи складався з визначення рівня сформованості комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Формувальний етап передбачав застосування медіаосвітніх технологій в експериментальній групі. Контрольний етап включав у себе перевірку

ефективності використання медіапростору в освітньому процесі задля формування комунікативної компетентності старших дошкільників

Відповідно до вище зазначеної мети констатувальний етап передбачав формування 2 груп дітей: експериментальну (ЕГ) і контрольну (КГ). За кількістю дітей підгрупи поділились порівну – по 8 дітей кожна. Групи опинилися невеликими за кількістю учасників, перш за все, це пов'язано із особливістю наповнення груп.

Метою першого етапу дослідно-експериментальної роботи є перевірити ефективність використання медіапростору у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

На цьому етапі ми встановили для себе такі завдання:

1. Встановити показники розвитку комунікативної компетентності старших дошкільників;
2. Продіагностувати і виявити рівні розвитку комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Нами було виокремлено такі критерії комунікативної компетентності старших дошкільників з відповідними показниками:

Знаннєво-мовленнєвий критерій відповідає за мовленнєвий аспект із його фонетичними, граматичними і лексичними компонентами. Його реалізація передбачає здатність вступати в акт спілкування. Державний стандарт дошкільної освіти в Україні – Базовий компонент дошкільної освіти зазначає, сформованість вище зазначених компетенцій є кінцевим результатом розвитку освітньої лінії «Мовлення дитини».

До представленого критерію ми виокремили такі показники: дитина має багатий словниковий запас, використовує на практиці засвоєну лексику, знає і розпізнає звуки, вільно володіє мовними і не мовними засобами виразності, правильно вибудовує граматичні конструкції, утворює нові слова від похідних, має багатий словниковий запас.

Комунікативно-дієвий критерій представлений сформованістю зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Воно розкривається

через здатність дітей будувати діалог у різноманітних умовах і з різними об'єктами комунікації, що безпосередньо впливає на розвиток комунікативної компетентності.

Показниками цього критерію є: сформованості дітей граматично правильно та зв'язно будувати розповідь за серією картинок та під час спостереження за різноманітними об'єктами, вміння слухати, домовлятися і узгоджувати свої дії зі своїм співрозмовником, вміє запитати і самостійно відповідати на запитання, сприймати і передавати інформацію.

Оцінно-рефлексійний критерій розкриває здатність дошкільників до партнерської взаємодії. Він виражається через здатність дитини взаємодіяти із суб'єктами освітнього процесу. Відтак, ключову роль у цьому критерії, відіграє здатність дошкільників давати оцінку своїй мовленнєвій діяльності.

Показниками розвитку виступають: сформованості дитини розпочинати, підтримувати й завершувати розмову, вибудовувати емоційний контакт із співрозмовником, здатність до співпереживання і співчуття, вмінні здійснювати аналіз власних дій і дій партнера, знаходити компроміс, використовувати під час розмови мовленнєвий етикет і дотримуватися культури спілкування.

До кожного із представленою критерія були дібрані діагностичні методики: методика В. Клименко «Словникова мобільність», методика М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників», Модифікована методика В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення», методика А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії» (дод. А).

Відповідно до встановлених критеріїв та показників, ми можемо виокремити загальні рівні сформованості комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку:

✓ Високий – діти мають багатий словниковий запас, вміють користуватися як і активним так і пасивним словником, вони мають добре розвинений фонологічний слух, самостійно й на прохання дорослого або

однолітків можуть розповісти певні історії, у реченнях дотримуються правильній побудові. Дошкільники можуть з легкістю вступити до розмови з іншими людьми, можуть підтримувати й завершати розмову, активно задають запитання і так само з зацікавленням відповідають на них. Діти використовують мовні й немовні засоби спілкування, спілкування має змістовний, логічний й послідовний характер. Хлопцям та дівчатам характерна ініціативність у спілкуванні, розвинена уява. Вони дуже добре розуміють настрій та почуття співрозмовника і у процесі діалогу можуть підлаштуватися під свого партнера, проявляють інтерес до подальшого спілкування, дотримуються мовленнєвого етикету.

✓ Середній – діти мають помірний словниковий запас, вміють користуватися як і активним так і пасивним словником, проте інколи можуть виникати труднощі, вони мають розвинений фонологічний слух, вони можуть на прохання дорослих або однолітків розповісти певні історії, але можуть соромитися, у побудові речень можуть робити незначні помилки. Зазвичай діти цієї категорії не проявляють самостійно ініціативи до спілкування, проте якщо залучити їх до розмови, то вони зможуть підтримувати й завершити розмову. Дошкільники більш схильні давати відповіді, а не задавати запитання. У своїй мові можуть застосовувати як і вербальні, так і невербальні засоби спілкування. Мовлення дітей виразне, проте вони часто відходять від змісту діалогу, спостерігається прогалини у послідовності й логічності викладу інформації. Дітям важко придумати якесь нове речення, переважно діють за зразком дорослого або однолітків. Їхня розповідь є короткою, без наявності складних речень, інколи зникає сенс. Вони розуміють настрій та почуття свого співрозмовника, але не сильно проявляють до цього інтерес, мають нейтральну позицію щодо продовження спілкування, знають, але не завжди дотримуються мовленнєвого етикету.

✓ Низький – діти мають дуже бідний словниковий запас, майже не користуються активним і пасивним словником, не можуть розмежувати звуки на слух або це викликає важкі складнощі, їм важко щось розповісти,

розмовляють у спрощеному вигляді, їм важко будувати речення. Розпочинати, підтримувати і завершувати розмову здатні лише за координуванням дорослого. Діти пасивні, але можуть підтримати спілкування. Їм складно задавати питання і відповідати на них. Під час розповідей пропускають значну кількість інформації, допускаються граматичні помилки. Їм буває важко зрозуміти настрій партнера, вони не проявляють інтересу до подальшого спілкування, не вживають мовленнєвий етикет без нагадування дорослого.

Нами було проведено кількісну характеристику рівнів сформованості комунікативної компетентності за методиками. Першою методикою, за якою ми діагностували дітей стала «Словникова мобільність» (за В. Клименко). Отримані результати ми відобразили у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівні сформованості за методикою «Словникова мобільність»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	-	-	62,5 %	5	37,5 %	3
КГ-8	-	-	75 %	6	25 %	2

З результатів таблиці видно, що більша кількість дітей в експериментальній (62,5%) і контрольній (75%) групи мають середній показник. Такі цифри були обумовлені результатами методики. Переважна більшість правильно виконувала поставленні завдання: утворювала нові похідні слова, знаходила подібні звуки у словарному ряді, називала певні слова відповідно до завдання, проте спостерігалися помилки або недостатня кількість виконаних завдань. Низький показник було виявлено у двох групах: 3 дитини з експериментальної групи (37,5%) і 2 дитини з контрольної (25%). Дітям було складно виконувати поставлені завдання, постійно орієнтувалися на реакцію дорослого. У жодній групі не було виявлено високого рівня.

Наступною методикою, за якою ми діагностували дітей була методика М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників». Отримані дані свідчать, що в експериментальній групі є 1 дитина з високим показником (12,5%) і жодної в контрольній групі. Виконати всі завдання без помилок змогла одна дитина. Натомість, середній рівень сформованості було виявлено у 50% (4 дітей) експериментальній групі і 75% (6 дітей) контрольній групі. Діти цієї групи показали хороший результат, але при виконанні завдань було зроблена незначна кількість помилок. Низький показник демонструють діти у двох групах: в експериментальній групі було виявлено 37,5% (3 дитини) і в контрольній групі 25% (2 дитини). Дітям було важко виконати завдання, спостерігалася невпевненість у своїх відповідях і вони постійно вимагали допомоги зі сторони дорослих, проте після невеликої допомоги виконували завдання. Результати цієї методики представлені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Рівні сформованості за методикою М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	12,5 %	1	50 %	4	37,5 %	3
КГ -8	-	-	75 %	6	25 %	2

Наступною методикою, за якою ми діагностували дітей старшої вікової групи стала модифікована методика В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення». Ця методика складається із двох ключових завдань, саме тому результати дослідження визначалися за середнім показником виконання двох завдань. Отриманні результати цієї методики ми представили у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Рівні сформованості за модифікованої методикою В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	12,5 %	1	62,5 %	5	25 %	2
КГ -8	25%	2	37,5 %	3	37,5 %	3

Спираючись на ці дані, ми можемо дійти висновку, що в експериментальній групі 1 дитина (12,5%) і 2 дитини (25%) в контрольній групі показали високий результат. Вони вільно, без навідних питань дорослих, переказали і побудували сюжетну розповідь, дотримуючись правильній послідовності. Середній показник мають 5 дітей (62,5%) в експериментальній групі і 3 дитини (37,5%) в контрольній групі. Розповідь дітей була в цілому побудована правильно, але з невеликою допомогою дорослого. Низький рівень продемонстрували 2 дитини (25 %) в експериментальній групі і 3 дітей (37,5%) в контрольній групі. Розповідь дітей була не точною, деякі ключові фрагменти були пропущені.

Останнім діагностичним матеріалом стала методика А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії», яка встановлює розвиток комунікативних вмінь дітей. Відповідно до спостережень за дітьми, ми дійшли такого висновку: високий результат мають 1 дитина (12,5%) з експериментальної групи і 1 дитина (12,5%) з контрольної групи. Вони активні, вміють слухати, взаємодіяти з дітьми, не перебивають, легко домовляються, користуються мовленнєвим етикетом; середній показник показала переважна більшість дітей у двох групах: в експериментальній групі 4 осіб (37,5%), а в констатуючій – 6 дітей (75%). Діти активні у спілкуванні, але інколи перебивають співрозмовника, спорять, проявляє недостатній рівень

саморегуляції, не завжди використовує мовленнєвий етикет у спілкуванні. Низький рівень виявлено у 3 дітей (37,5 %) в експериментальній групі і в 1 дитини (12,5%) в контрольній групі. Такі діти малоактивні, самостійно майже не проявляють ініціативу до спілкування, спостерігається неухважність і епізодичне дотримання мовленнєвого етикету. Результати зображені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Рівні сформованості за методикою А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	12,5 %	1	50 %	4	37,5 %	3
КГ -8	12,5 %	1	75 %	6	12,5 %	1

Зробивши ретельний аналіз отриманих даних ми виокремили середньоарифметичне значення показників експериментальної і контрольної групи. Показники ми внесли до таблиці 2.5.

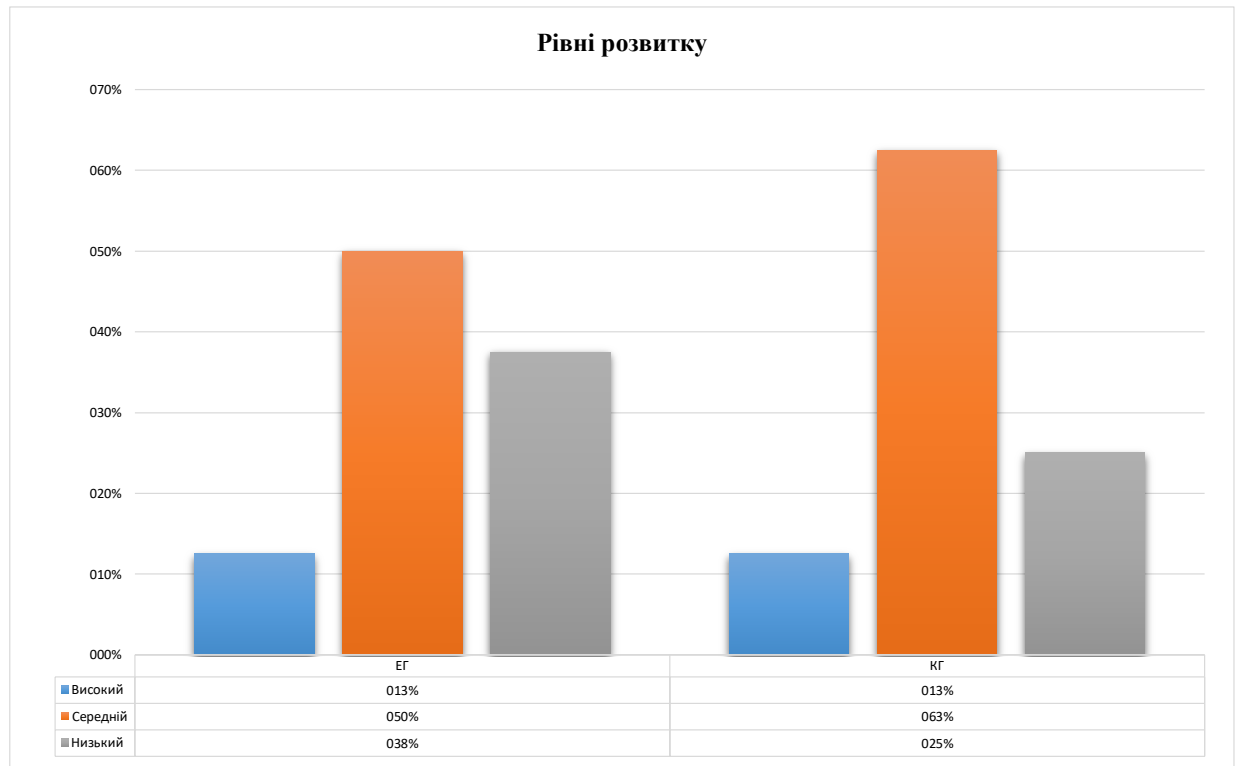
Таблиця 2.5. Середньоарифметичні значення діагностик

Рівні \ Групи	ЕГ-8		КГ-8	
	Кількість дітей	Відсоток	Кількість дітей	Відсоток
Високий	1	12,5 %	1	12,5 %
Середній	4	50 %	5	62,5%
Низький	3	37,5 %	2	25%

З таблиці видно, що показники експериментальної та контрольної групи мають приблизно однаковий результат. Для більшого розуміння ми скомпонували результати у діаграму 2.1.

Діаграма 2.1.

Середньоарифметичний показник рівнів розвитку дошкільників

Отже, на констатувальному етапі ми розділили групу дітей старшого дошкільного віку на дві підгрупи, які встановили експериментальну й контрольну групу. У кожній групі опинилося по 8 дітей. Після чого ми зробили підбір інструментарію і провели діагностику дошкільників задля того, щоб встановити поточний рівень комунікативної компетентності старших дошкільників. Отримані результати продемонстрували, що рівень розвитку двох груп є приблизно однаковий, а це значить, що ми можемо переходити до наступного етапу нашого наукового дослідження – формуючого.

Формувальний етап нашого експерименту передбачав впровадження, протягом 7 тижнів, різноманітних медіа-технологій (бесід, вправ і ігор) в освітній процес в експериментальній групі (дод. Б, дод. В). В основу нашої системи лягла парціальна програма з медіаосвітньої діяльності «Медіадошкільник» [36].

Пропонуємо розглянути систему заходів у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Програма розвивальних роботи з формування комунікативної компетентності
дітей старшого дошкільного віку

№	Тема	Форми роботи	Мета
1.	«Я у світі інформації»	Бесіда, дидактичні ігри	Формувати уявлення про інформацію та методи її отримання, розвивати зорові, слухові та тактильні аналізатори, комунікативні вміння, виховувати інтерес до навколишнього.
2.	«Цифрові засоби інформації»	Бесіда, ігри-імітації	Формувати уявлення дітей про цифрові засоби інформації: ноутбук, планшет, телефон, фотоапарат тощо, познайомити їх із застосуванням у повсякденному житті, визначити їх роль і місце у житті людини, розвивати пізнавальну активність, комунікативні вміння, виховувати дбайливе ставлення до медіа-атрибутів.
3.	«Людина – носії інформації»	Бесіда, ігри, вправи	Вчити дітей розповсюджувати інформацію за допомогою мовлення, розвивати критичне та логічне мислення, комунікативні вміння, виховувати ініціативність спілкування, повагу до думки свого співрозмовника.

Продовження таблиці 2.6.

Програма розвивальної роботи з формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

4.	«Що таке засоби масової інформації?»	Бесіда, ігри, вправи	Формувати уявлення дітей про різні канали передачі інформації, ознайомити з традиційними ЗМІ, розвивати комунікативні вміння, пізнавальну активність, виховувати інтерес до професій інформаційного жанру, жагу до спільної взаємодії.
5.	«Професія - журналіст»	Бесіда, ігри, вправи	Продовжувати формувати уявлення про діяльність медійників, вчити дітей складати і задавати запитання, учити дітей як користуватися мікрофоном, спонукати дітей проявляти індивідуальність у своєму мовленні, розвивати комунікативні вміння, критичне мислення, творчість, виховувати ініціативність у спілкуванні.
6.	«У світі фотографії»	Бесіда, ігри	Формувати уявлення дітей про фотографію, вчити дітей фотографувати важливі моменти на фотоапарат, розвивати комунікативні вміння, зорові, слухові та тактильні аналізатори, виховувати бажання працювати разом, повагу до іншого.

Продовження таблиці 2.6.

Програма розвивальної роботи з формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

7.	«Мовленнєвий етикет»	Бесіда, ігри	Вчити дітей користуватися мовленнєвим етикетом під час спілкування, познайомити із телефоном і його місцем у житті людини, розвивати комунікативні вміння, виховувати поважне ставлення один до одного.
8.	«Передача про садочок»	Ігри	Вправляти вміння дітей складати розповіді на основі спостережень, розвивати комунікативні вміння, зв'язне мовлення, вміння взаємодіяти з партнером, виховувати інтерес до імітаційних ігор.
9.	«Теленовини»	Ігри	Вправляти комунікативні дії дітей під час ігрової діяльності, розвивати зв'язне мовлення, вміння взаємодіяти один з одним, виховувати інтерес до навколишнього, творчості.

Таким чином, систематичне впровадження в освітній процес запропонованих нами форм роботи: ігор, бесід, вправ з медіаматеріалами мають сприяти формуванню уявлень про інформаційні процеси суспільства, про цифрові та традиційні засоби масової комунікації, розвитку мовленнєвого етикету, вмінь взаємодіяти один з одним і, звичайно, комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

2.2. Експериментальна перевірка рівня розвитку комунікативної компетентності шляхом використання медіапростору

Упродовж зазначених термінів ми впроваджували запропоновану систему розвитку дітей старшого дошкільного віку засобом медіапростору. На початку нашого наукового дослідження, на констатувальному етапі, ми провели діагностичний зріз поточного рівня розвитку дошкільників за різними методиками: В. Клименко «Словникова мобільність», М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників», В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення», А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії». Наразі, ми перейшли до контрольного етапу, що має на меті повторну перевірку рівня розвитку дітей передшкільного віку задля перевірки ефективності впровадження медіапростору. Для нашої діагностики ми користувалися тим самим інструментарієм, що і на першому етапі.

Розглянемо результати повторної діагностики у таблиці 2.7. за методикою В. Клименко «Словникова мобільність».

Таблиця 2.7.

Повторна діагностика за методикою В. Клименко «Словникова мобільність»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	25 %	2	75 %	6	-	-
КГ-8	12,5%	1	62,5%	5	12,5%	1

Аналізуючи отриманні дані, ми можемо дійти висновку, що в обох групах з'явився відсоток дітей, які показали високий рівень розвитку. Варто зазначити, що показник низького рівня в експериментальній групі зник зовсім, а в контрольній групі несуттєво зменшився. Під час діагностування діти були активні й зацікавлені у розв'язуванні поставлених перед ними завдань.

Пропонуємо ознайомитися з результатами діагностики рівнів розвитку за методикою М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників» у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Повторна діагностика за методикою М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	37,5 %	3	62,5 %	5	-	-
КГ -8	25%	2	62,5 %	5	12,5 %	1

Кількісні показники представленої таблиці вказують на те що в експериментальній групі 37,5% дітей мають високий рівень розвитку, а в контрольній – 25%. Варто зазначити, що середній рівень розвитку спостерігається в обох групах в однаковому відсотковому співвідношенні – 50 %. Натомість, низький рівень було виявлено у 1 дитини в контрольній групі. Переважна більшість дітей давала граматично побудовані правильні відповіді на завдання діагностики.

Далі ми розглянемо результати модифікованої методики В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення» (табл. 2.9.). Результати показують, що в експериментальній та контрольній групі значно виріс показник високого рівня розвитку дітей і становить 50 % від всієї вибірки. Середні показник в експериментальній групі показали 4 особи (50%), а в контрольній – 3 дитини, що становить 37,5 %. Низького рівня розвитку дошкільників не було виявлено в експериментальній групі, проте в контрольній 1 дитина (12,5%) продемонструвала його. Під час виконання завдань діти були активні й задоволенням будували розповіді, та переказували зміст улюблених казок.

Таблиця 2.9.

Повторна діагностика за модифікованою методикою В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	50 %	4	50 %	4	25 %	-
КГ -8	50%	4	37,5 %	3	12,5 %	1

Завершуємо аналіз кількісних показників результатами методики А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії». Результати повторної діагностики ми занесли до таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Повторна діагностика за методикою А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії»

Групи	Рівні розвитку					
	Високий	Кіл-ть дітей	Середній	Кіл-ть дітей	Низький	Кіл-ть дітей
ЕГ-8	37,5%	3	62,5 %	5	-	-
КГ -8	25 %	2	75 %	6	-	-

Показники в зазначеній таблиці засвідчують про те, що в двох групах значно зріс високий показник розвитку: в експериментальній до 37,5%, а в констатуючої – до 25 %. Показник середнього рівня розвитку не набув суттєвих змін, проте варто відзначити, що в обох групах не було виявлено дітей з низьким показником. Діти прагнуть спілкуватися, намагаються слухати один одного й вчаться домовлятися.

Ми вирішили знову узагальнити отримані повторні данні. З отриманих показників ми виокремили середньоарифметичне значення, яке ми отримали

на контрольному етапі нашого наукового дослідження. Результати ми представили у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11.

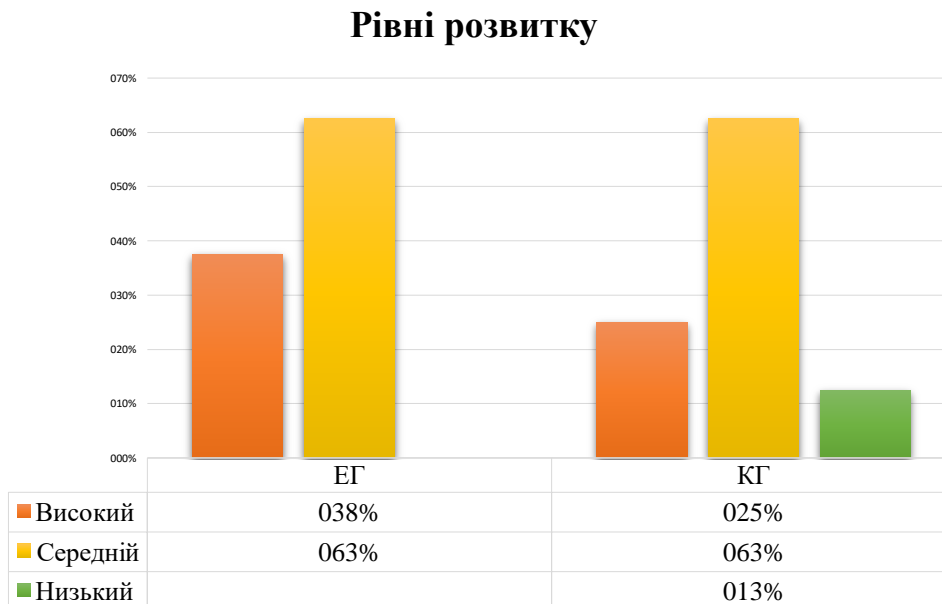
Середньоарифметичні значення діагностик на контрольному етапі

Рівні \ Групи	ЕГ-8		КГ-8	
	Кількість дітей	Відсоток	Кількість дітей	Відсоток
Високий	3	37,5 %	2	25 %
Середній	5	62,5 %	5	62,5%
Низький	-	-	1	12,5%

Для більшого розуміння представлення результати ми зобразили у вигляді діаграми 2.2.

Діаграма 2.2.

Середньоарифметичний показник рівнів розвитку на контрольному етапі

Отже, ми можемо наглядно побачити рівні сформованості комунікативної компетентності старших дошкільників. Під час діагностики значно знизилась кількість дітей з низьким розвитком, що позитивно впливає на загальну динаміку.

2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи

Ключовим аспектом нашого дослідження була перевірка рівня розвитку дітей старшого дошкільного віку. Ми діагностували дітей двічі: на констатувальному й на контрольному етапі за різними методиками. На основі отриманих даних ми пропонуємо провести порівняння кількісних показників. Перший інструментарій, який ми застосували для діагностики стала методика В. Климової «Словесна мобільність». Результати приведені у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12.

Порівняльна характеристика за методикою «Словесна мобільність»

Етапи	Групи	Рівні					
		високий	Кіл-ть дітей	середній	Кіл-ть дітей	низький	Кіл-ть дітей
Конст-ний	ЕГ- 8	-	-	62,5 %	5	37,5 %	3
	КГ- 8	-	-	75 %	6	25 %	2
Контр-ний	ЕГ- 8	25 %	2	75 %	6	-	-
	КГ- 8	12,5%	1	62,5%	5	12,5%	1

Порівнюючи результати на різних етапах констатувальному й контрольному ми можемо побачити позитивну динаміку в експериментальній групі. Після впровадження засобів медіапростору в освітній процес рівень розвитку значно став вищим: показник високого рівня продемонстрували в експериментальній групі 25 % дітей, а в контрольній – 12,5 %. Середні показники розвитку майже не змінилися. Варто зазначити, що після повторної діагностики в експериментальній групі зникли діти з низьким рівнем розвитку, а в контрольній групі відсоток опустився до 12,5%.

Пропонуємо розглянути результати наступного інструментарію (табл. 2.13.), а саме – методики М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників».

Таблиця 2.13.

Порівняльна характеристика за методикою «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників»

Етапи	Групи	Рівні					
		високий	Кіл-ть дітей	середній	Кіл-ть дітей	низький	Кіл-ть Дітей
Конст-ний	ЕГ- 8	12,5 %	1	50 %	4	37,5 %	3
	КГ- 8	-	-	75 %	6	25 %	2
Контр-ний	ЕГ- 8	37,5 %	3	62,5 %	5	-	-
	КГ- 8	25%	2	62,5 %	5	12,5 %	1

З отриманих даних ми бачимо, що показники в високого рівня при повторній діагностиці на експериментальній групі показали 3 дитини (37,5 %) і в контрольній групі 2 дитини (25%). Позитивна тенденція спостерігається і в показниках середнього рівня, відтак, в експериментальній та контрольній групі дошкільники показали однаковий результат 62,5 %. Після впровадження формувального етапу в експериментальній зникли низькі показники діагностики, а в контрольній зменшилися до 1 особи (12,5%).

Далі ми наводимо порівняння двох діагностик за методикою В. Глухова «Діагностика зв'язного мовлення» (табл. 2.14.). Використання медіапростору в умовах закладу дошкільної освіти має свої позитивну динаміку. Під час проведення повторного дослідження стану зв'язного мовлення дошкільників було виявлено, що 50% загальної вибірки показують високі результати. Інша половина експериментальної групи продемонструвала середній показник розвитку, трохи менше – 37,5 % було встановлено в контрольній групі. На момент діагностики на контрольному етапі в експериментальній групі дітей з низьким розвитком не було виявлено, що говорить про ефективність використання різноманітних медіа-ігор, вправ і бесід.

Таблиця 2.14.

Порівняльна характеристика за методикою «Діагностика зв'язного мовлення»

Етапи	Групи	Рівні					
		високий	Кіл-ть дітей	середній	Кіл-ть дітей	низький	Кіл-ть дітей
Конст-ний	ЕГ- 8	12,5 %	1	62,5 %	5	25 %	2
	КГ- 8	25%	2	37,5 %	3	37,5 %	3
Контр-ний	ЕГ- 8	50 %	4	50 %	4	25 %	-
	КГ- 8	50%	4	37,5 %	3	12,5 %	1

Останньою діагностичною методикою, яку ми будемо порівнювати, є методика А. Щетиніної «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії». Результати відображені у таблиці 2.15.

Таблиця 2.15.

Порівняльна характеристика за методикою «Діагностика здібностей дітей до партнерської взаємодії»

Етапи	Групи	Рівні					
		високий	Кіл-ть дітей	середній	Кіл-ть дітей	низький	Кіл-ть Дітей
Конст-ний	ЕГ- 8	12,5 %	1	50 %	4	37,5 %	3
	КГ- 8	12,5 %	1	75 %	6	12,5 %	1
Контр-ний	ЕГ- 8	37, 5%	3	62,5 %	5	-	-
	КГ- 8	25 %	2	75 %	6	-	-

Кількісні показники демонструють, що експериментальна група покращила всі свої результати, порівняно з першою діагностикою, а дітей з низьким рівнем розвитку не було виявлено зовсім: 3 дитини (37,5 %) мають високий рівень, 5 дітей (62,5%) мають середній рівень. Такі показники свідчать про ресурсні можливості застосування медіапростору на практиці.

Варто зазначити, що показники контрольної групи також мають непогані результати.

Після ретельної перевірки отриманих даних ми скомпонували результати і зробили порівняльний аналіз, який представили у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16.

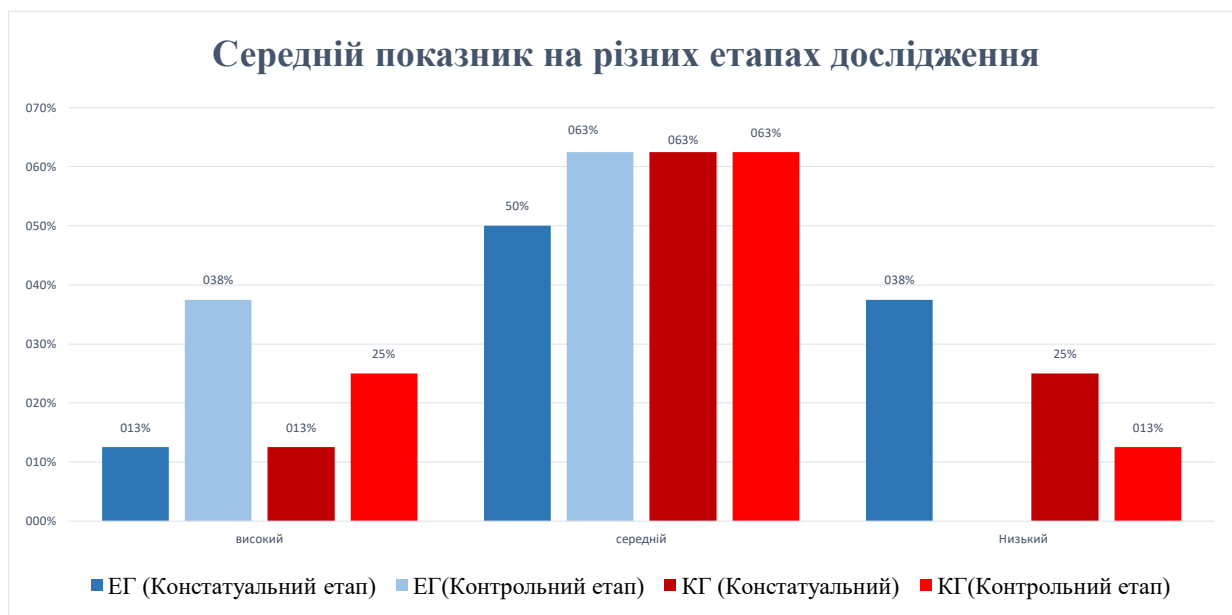
Порівняльний аналіз середньоарифметичного показника розвитку на констатувальному і контрольному етапі

Групи	ЕГ-8				КГ-8			
	Констатувальний етап		Контрольний етап		Констатувальний етап		Контрольний етап	
Етапи	Кіл-ть дітей	%	Кіл-ть дітей	%	Кіл-ть дітей	%	Кіл-ть дітей	%
Рівні								
Високий	1	12,5%	3	37,5%	1	12,5%	2	25 %
Середній	4	50 %	5	62,5%	5	62,5%	5	62,5%
Низький	3	37,5%	-	-	2	25 %	1	12,5%

Отриманні результати ми представили у вигляді діаграми 2.3.

Діаграма 2.3.

Середній показник розвитку на констатувальному і контрольному етапі

Спираючись на представленні показники, ми дійшли висновку, що дошкільники з експериментальної групи мають вищі показники, ніж діти, які перебувають в контрольній групі.

Висновки до розділу 2

Практична частина нашого наукового дослідження полягала у визначенні сформованості комунікативної компетентності дітей передшкільного віку. Спираючись на Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти, аналіз наукової літератури, ми дійшли висновку щодо критеріїв за якими ми будемо визначати стан розвитку комунікативної компетентності. Далі – встановили показники комунікативної компетентності дітей, підібрали відповідні методики.

Експериментальне дослідження ми проводили у три основні етапи: констатувальному, формувальному й контрольному. На першому етапі, ми провели діагностику дітей за обраними методиками і встановили їхні поточний рівень комунікативного розвитку. На другому етапі – формувальному, ми розробили розвивальну систему заходів з елементами медіа-технології і поступово впроваджували в освітній процес ЗДО з дітьми, які належали до експериментальної групи. Після чого, на контрольному етапі, провели повторну діагностику за тим самим інструментарієм, який застосовували на початку.

Порівняльний аналіз показників експериментальної і контрольної групи на різних етапах дослідження суттєво відрізняється: на початку експерименту в ЕГ була лише 1 дитина (12,5%) з високим показником розвитку, то на контрольному етапі стало 3 дитини (37,5%); якщо говорити за середній показник розвитку, то на констатувальному етапі 50% дітей мали такий результат, натомість вже на контрольному етапі цей відсоток збільшився до 62,5 %; на початку експерименту нами було виявлено 3 дитини (37,5%) з низьким рівнем розвитку, проте наприкінці нашого дослідження жодна дитина не мала низький показник.

Підсумовуючи все вище зазначене, ми дійшли до висновку, що наразі в експериментальній групі переважає середній показник розвитку (67,5%), проте якщо впроваджувати елементи медіапростору в освітній процес, то з часом цей результат буде ставати ще вище.

ВИСНОВКИ

У своєму науковому дослідженні ми зробили узагальнення теоретичного вивчення проблеми формування комунікативної компетентності засобом медіапростору і апробували практичне її вирішення. У ході нашого проєкту була виконана ціла низка завдань.

Відповідно до запропонованого нами переліку завдань було здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури задля розмежування ключових понять нашого дослідження. У ході чого ми вияснили, що не існує єдиного погляду на визначення «компетенції» і «компетентності». Близьким для нас стало визначення української дослідниці О. Пометун, як зазначає: «Компетенція – це загальна здатність особистості, яка передбачає засвоєння людиною певних знань, умінь й навичок шляхом навчання. Натомість, компетентність – це специфічна здатність людини, використовувати й підлаштовувати свій здобутий досвід у різних нетипових ситуаціях» [39].

Також було проаналізовано особливості формування комунікативної компетентності. Першою із українських вчених, хто розкрив це питання стала Алла Богуш, яка наголошувала на багатокomпонентній структурі цього поняття: «Комунікативна компетентність – це сформована культура мовного спілкування, що базується на засвоєнні всіх попередніх мовних і мовленнєвих компетенціях» [7]. Після чого ми встановили напрямки вивчення зазначеної проблеми й головні його компоненти.

Після детального вивчення об'єкту нашого дослідження ми перейшли до аналізу медіапростору в закладах дошкільної освіти. Відтак, український лінгводидакт А. Габідулліна ототожнює поняття «медіапростору» і «медіасередовища» і зазначає, що це є те, що заповнює весь освітній простір. Він складається виключно із медіаосвітніх технологій, які мають на меті покращити й удосконалити освітній процес [11, с.25]. Натомість, дослідниця І. Шевирьова, дає таке визначення: «Медіапростір – це окрема складова

загального простору, яка включає в себе комплекс медіаосвітніх технологій, які спрямовані на удосконалення певних вмінь» [60, с.195-196].

Відповідно до цього ми окреслили головні умови застосування медіапростору в освітньому процесі, окреслили його місце у загальній системі різноманітних заходів, розкрили ключові його компоненти, розробили модель застосування медіапростору у закладі дошкільної освіти.

Експериментальний етап нашого дослідження передбачав встановлення критеріїв комунікативної компетентності. Нами було визначено такі: дитина має багатий словниковий запас, використовує на практиці засвоєну лексику, знає і розпізнає звуки, правильно вибудовує граматичні конструкції, утворює нові слова від похідних, переказує знайомий художній текст, формулює думки, логічно, граматично правильно та зв'язно будує розповідь за картинками або за різноманітними об'єктами, слухає і домовляється зі співрозмовником, виступає, підтримує й завершує розмову, вибудовує емоційний контакт. Після чого ми розподілили їх на три рівні: високий, середній і низький.

Практична частина нашого експерименту полягала у розробці і застосуванні медіаосвітніх технологій, з метою перевірки ефективності використання медіапростору задля формування комунікативної компетентності, а також у діагностиці дітей за встановленими методиками. Діагностування відбувалося двічі на констатувальному й на контрольному етапі дослідження.

Повторна діагностика показала, що діти з експериментальної групи мають кращі показники сформованості комунікативної компетентності, аніж діти з контрольної групи. Ми дійшли такого висновку, що постійне та систематичне застосування медіапростору в освітньому процесі ефективно впливає на формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алифанова Е. В. Формирование коммуникативной компетенции детей дошкольного и младшего школьного возраста средствами театрализованных игр : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Волгоград, 2001. 164 с.
2. Арушанова А. Г. Исследование развития коммуникативной компетенции дошкольника : Москва: Центр "»Школьная книга», 2005. 51 с.
3. Аршиток Н. Комуникативна компетентність педагога:структура, етапи формування : підручник. Молодь і ринок, 2015. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Mir_2015_6_4.pdf (дата звернення: 25.11.2020).
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. кер.: А. М. Богуш. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 615 від 22.05.2012 р. «Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція)». Київ: Видавництво, 2012. 28 с.
5. Байденко В. Концептуальная модель образовательных стандартов в компетентностном формате. Москва: Издательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 19 с.
6. Богуш А. М. Лінгводидактика в сучасних закладах освіти. Одеса: ПНЦ АПН, 2001. 269 с.
7. Богуш А. М. Лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови. Київ: Слово, 2015. 246 с.
8. Бондар С. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. *Біологія і хімія в школі*. 2003. №2. С. с 8–9.
9. Войтка В. І. Психологічний словник. Київ: Вища школа, 1982. 214 с.
10. Воротнікова Ю. С. Комуникативна компетентність у структурі ключових компетентностей громадян Європи : збірник наукових праць. Витоки педагогічної майстерності, 2011. С. 88–94.

11. Габидулина А. Р. Воспитательная медиасреда как условие формирования ценностных ориентаций студентов. *Среднее образование*. 2010. №10. С. 25–20.
12. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований. *Иностранные языки в школе*. 1985. №2. С. 17–24.
13. Головань, М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30.
14. Григорьева Т. Г., Усольцева Т.П. Основы конструктивного общения. Москва: Совершенство, 1997. – 289 с.
15. Гриньова В. М. Міжнародна комунікація у світі сучасних ідей. *Вісник*. 2009. № 6. С. 71-82.
16. Гриценко Є. О. Освітній медіапростір. *Педагогіка та психологія*. 2017. № 57. С. 32-42.
17. Гудзик И. Ф. Компетентно ориентированное обучение русскому языку в начальных классах (в школах с украинским языком обучения) : посібник. Черновцы: Букрек, 2007. 496 с.
18. Добротвор О. В. Комунікативна компетентність як предмет наукового дослідження. *Педагогіка*. 2013. С.56-62. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/pptp_2013_3_8.pdf (дата звернення: 06.11.2020).
19. Закон України «Про дошкільну освіту» від 20.05.2020 р. № 474-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>. (дата звернення: 05.11.2020).
20. Закон України «Про освіту» від 16.11.2020 р. № 910-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.11.2020).
21. Запорожець Т. М. Медійний простір як середовище зародження інфлюїдини. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2013. № 12. URL:

http://www.ippo.org.ua/files/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%86_%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%9D%D0%98_2011/1016/4.doc (дата звернення: 1.12.2020).

22. Изаренков Д. И. Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирование на продвинутом этапе обучения. *Образовательная наука*. 1990. №4. С. 54–60.

23. Кадушкина Е. Дети и средства массовой информации. *Дошкольное воспитание*. 2008. №4. С. 116–118.

24. Кирилова Н. Б. Медиа среда российской модернизации : наукове видання. Москва: Академической проект, 2005. 387 с.

25. Козлітін Д. О., Матющенко І.І. Медіа середовища сучасного дошкільника та роль майбутнього педагога в ньому. *Young Scientist*. 2017. №3. С. 49–53.

26. Конечкая В. П. Социология коммуникации : наукове видання. Москва: Международный университет бизнеса и управления, 1997. 302 с.

27. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л.А. Найденової. 2016. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity/> (дата звернення: 29.11.2020).

28. Концепція мовної освіти в Україні : проєкт / Міністерство освіти та науки України. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/132/13273/Concept_L_education.doc (дата звернення: 13.11.2020).

29. Кравчишина О. О. Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Луганск. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2018. 157 с.

30. Крутій К. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення

дошкільників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2013. №3. С. 85–90.

31. Кузьмин А. Категория «медиасреда» и ее содержание на современном этапе развития общества. *Медіаскоп*. 2011. №1. URL: <http://mediascope.ru/node/765> (дата звернення: 19.11.2020).

32. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. №11. С. 44–48.

33. Лавриченко Н. М. Педагогічні соціалізації: європейські обриси : підручник. Київ: Віра інсайт, 2000. 444 с.

34. Лаврухіна Т. В. Свідношення понять «комунікація», «спілкування» та «комунікативна компетентність» у сучасній педагогічній наауці. *Достижения науки за последние годы. Новые наработки*. 2016. № 4. URL: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf%2012/doklad_12_3-2_25.pdf (дата звернення: 10.10.2020).

35. Леонтьев А. А. Основы психолінгвистики : монографія. Москва: Смысл, 1999. 287 с.

36. Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) / Г.А. Дегтярьова та ін.; за заг. ред. О.В. Волошенюк. Київ, 2019.118 с.

37. Найдьонова Л. А. Медіакультура особистості:соціально-психологічний підхід : навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2009. 440 с.

38. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті /М-во освіти та науки України. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/natsionalna%20doktryna%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/natsionalna%20doktryna%20(1).pdf) (дата звернення: 23.11.2020).

39. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : монографія. Київ: К.І.С, 2004.112 с.

40. Ожегов С. Словник української мови: 70000 тисяч слів : словник. Миколаїв, 1990. 917 с.

41. Піроженко Т. О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку: досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу : монографія. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2003. 168 с.
42. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики*. 2004. № 3. С. 16–33.
43. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації : навчальний посібник. Київ: Глобус, 1996. 176 с.
44. Пустовіт Л. О. Словник іншомовних слів : словник. Київ: Рідна мова, 2000. 101 с.
45. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. *Управління школою*. 2005. № 6. С. 96-101.
46. Рустанова Н. Медиаобразование - успех интеллектуального развития молодого поколения. *Збірник військового інституту*. 2013. №6. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Znpviknu_2013_44_42.pdf (дата звернення: 23.11.2020).
47. Савченко М. Теоретичні засади формування комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку. *Освітній простір України*. 2014. №1. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/opu_2014_1_23.pdf (дата звернення: 01.12.2020).
48. Словник із соціальної роботи. *Slovnyk.me*. 2020. URL: <https://slovnyk.me/dict/socialwork/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 25.11.2020).
49. Соснова К. Розвиток комунікативних здібностей учнів на уроках української мови. *Дивослово*. 2012. № 7. С. 2–9.
50. Столяренко Л. Д. Общая педагогика : учебное пособие. Москва: Юнити, 2015. 479 с.

51. Стрелець В. О. Формування комунікативної компетентності дошкільників. *На урок*. 2018. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-komunikativno-kompetentnosti-doshkilnikiv-51743.html> (дата звернення: 27.11.2020).

52. Терещенко І. Обережно:сучасне медіасередовище. *Дошкільне виховання*. 2013. №6. С. 23–26.

53. Трифонова О. С. Домінанти визначення сутності понять компетенція і компетентність. *Науковий часопис*. 2018. №9. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/8_2010/27.pdf (дата звернення: 29.11.2020).

54. Федоренко Ю. С. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування. *Рідна школа*. 2002. № 1. С. 13-18.

55. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности : словарь. Москва: Институт, 2010. 64 с.

56. Фіцик І. Формування комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. *Конференція педагогічного факультету*. 2015. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення: 21.11.2020).

57. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие : монография. Санкт-Петербург: Наука, 2000. 380 с.

58. Хом'як А. П. Шкільна компетентнісна освіта: варіативність підходів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. 2013. №8. С. 73–77.

59. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностноориентированной парадигмы. *Ученик в общеобразовательной школе*. 2002. №4. С.135–157.
60. Шевирьова І. Г. Медіа-середовище» як фактор формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи : збірник. Київ: Вісник, 2018. 31 с.
61. Шпар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник : словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
62. Юдіна О. Н. Розвиток медіапростору на прикладі телебачення. *Реалії та перспективи розвитку*. 2008. №21. С. 1-50
63. Harrison S. *Media Space 20+ Years of Mediated Life* : monograph. Springer, 2009. 466 с.
64. Hymes D. *On Communicative competence* : monograph. Harmondsworth : Penguin, 1972. 367с.
65. Makluien, M. *Ponimaniye media: vneshniye rasshireniya cheloveka*. *Understanding Media: external expansion of human*. 2003. №1. С. 12-46.

ДОДАТОК А

Діагностика здатності дітей до партнерського діалогу**(А. М. Щетиніна)**

У здатності до партнерського діалогу виділено три основних компонента:

1 - здатність слухати партнера;

2 - здатність домовлятися з партнером;

3 - здатність до емоційно-експресивного прибудові, тобто зараження почуттями партнера, емоційне налаштування на його стан, чутливість до зміни станів і переживань партнера по спілкування і взаємодії.

Педагог спостерігає за особливостями прояви дітьми цих показників в спонтанно виникаючих ситуаціях або спеціально змодельованих. Потім проводиться аналіз даних спостережень за показниками таблиці.

Критерії	Показники		
Вміння слухати	Спокійно, терпляче вислуховує партнера	Інколи перебиває	Не вміє слухати
Здатність домовлятися	Домовляється з легкістю і спокійно	Інколи сперечається, не погоджується, дратується	Не вміє домовлятися
Здатність до емоційної та експресивної перебудови	З легкістю експресивно прилаштовується до партнера	Прилаштовується з певними труднощами (за допомогою дорослих)	Зовсім не може прилаштовуватися

На підставі даних таблиці можна встановити рівень розвитку у дитини здатності до партнерського діалогу:

Високий рівень - дитина спокійно, терпляче слухає партнера, легко з ним домовляється і адекватно емоційно прилаштовується.

Середній рівень - може характеризуватися низкою варіантів:

а) дитина вмiє слухати i домовлятися, але не виявляє здатностi емоцiйно прилаштуватися до партнера;

в) iнодi (в деяких ситуацiях) проявляє недостатньо терпiння при слуханнi партнера, не цiлком адекватно розумiє його експресiю i ускладнюється домовитися з ним.

Низький рiвень - тiльки iнодi проявляється одна iз зазначених властивостей.

Методика В. Клименко «Словникова мобiльностi»

Методика призначена для визначення рiвня розвитку словникового запасу дiтей 5 - 6 рокiв, а також здатностi до використання в своїй промовi, засвоєної лексики. Методика складається з 5 завдань, що мають певну спрямованiсть. Кожне завдання оцiнюється балами i iнтерпретується в залежно вiд отриманого результату.

Завдання «А». Придумай якомога бiльше слiв на лiтеру С. Час 1 хв. Оцiнка: 6 - 7 слiв - високий рiвень; 4 - 5 слiв - середнiй, 2 - 3 слова - низький.

Завдання «Б» Словотвiр. Як буде називатися маленький предмет? (м'яч - м'ячик, рука, сонце, трава, очi, вухо, коробка). Оцiнка: 6-7 балiв - високий рiвень; 4-5 балiв - середнiй; 2-3 бали - низький.

Завдання «В» Словотвiр. Якщо предмет зроблений iз залiза, то який вiн? (залiзо, дерево, снiг, пух, папiр) Оцiнка: 4-5 балiв - високий рiвень, 2-3 бали - середнiй, 0-1 бал - низький.

Завдання «Г» Загальний словниковий запас. Як називається людина, яка: вчить, столярує, теслярства, будує, займається садi, перекладає, супроводжує в дорозi? Оцiнка: 6-7 балiв - високий рiвень, 4-5 балiв - середнiй, 2-3 бали - низький.

Завдання «Д» Дослiдження особливостей звукового аналізу слова. Інструкцiя: «Я буду називати тебе слова, а ти, як тiльки почувеш слово, яке починається на звук «Д», вiдразу лянеш в долонi». Слова для пред'явлення: дача, рука, хмара, лисиця, будинок, Даша, кому, дорога, тарiлка, стiл, дощ, липа, тачка, каша, душ, бджола, дим, рiчка, кiшка, вилка, трава. Оцiнка

проводиться на основі підрахунку кількості правильно виконаних ударів. Безпомилкове виконання - високий рівень, 1-2 помилки - середній, 3 і більше помилок - низький.

Модифікована методика В. Глухова

«Діагностика зв'язного мовлення»

Завдання 1. Виявлення можливості дітей відтворювати невеликий за обсягом і простий за структурою літературний текст. Аналіз результатів. Якщо переказ складений самостійно, повністю передається зміст тексту - 3 бали. Переказ складений з деякою допомогою (спонукання, стимулюючі питання), але повністю передається зміст тексту - 2 бали. Відзначаються пропуски окремих моментів дії або цілого фрагменту або переказ складений за навідним питань, зв'язність викладу порушена – 1 бал. Оцінка результатів: 3 бали високий рівень; 2 бали середній рівень; 1 бал низький рівень;

Завдання 2. Скласти зв'язний сюжетний розповідь на основі наочного змісту послідовних фрагментів - епізодів. Аналіз результатів. Самостійно складений зв'язний розповідь - 3 бали. Розповідь складений з деякою допомогою (стимулюючі питання, вказівки на картинку), досить повно відображено зміст картинок, розповідь складена із застосуванням навідних запитань і вказівок на відповідну картинку або її конкретну деталь - 2 бали. Розповідь складений за допомогою навідних запитань, його зв'язність різко порушена, відзначається пропуск істотних моментів дії і цілих фрагментів, що порушує змістову відповідність розповіді зображеному сюжету - 1 бал. Оцінка результатів: 3 бали високий рівень; 2 бали середній рівень; 1 бал низький рівень.

У кінці перевірки проводиться підрахунок балів і визначається середній показник за результатами тесту.

Методика М. Алексеевої, В. Яшиної «Діагностика граматичної побудови речень старших дошкільників»

Грамматика: утворювати назву дитинчат тварин (лисиця - лисеня, корова - теля); підбирати однокореневі слова, узгоджувати іменники і прикметники в

роді і числі; утворювати важкі форми наказового і умовного способу (сховайся! Потанцюй! Шукав би); родового відмінка (зайчат, лошат, ягнят); будувати складні речення різних типів.

Перевірка розуміння граматичних структур.

Матеріал: 4 ляльки, 10 фігурок тварин, кубик.

Педагог вимовляє фрази, а дитина ілюструє їх зміст за допомогою іграшок (уклади маленьку дитину спати; кішка спіймана хлопчиком; качка втекла, перш ніж її схопила собака; собака кусає ведмедя, який схопив зайця; собака дозволяє хлопчикові погладити її тощо)

У морфології: перевірка сформованості усвідомленого ставлення до граматичних конструкцій.

Дітям пропонують вислухати фразу і визначити, які форми вжиті неправильно. (Як ти думаєш, я все правильно сказала? Що невірно? Як треба сказати?)

- Дівчинка "малювати" фарбами.
- А хлопчик ліпить з глини "квітка".
- Я їм "червоний спіле яблук".
- До двох олівців додати три олівця, вийде п'ять «олівець».
- Хлопчик прийшов додому і сказав мамі, що був в "кине".
- У будинку лежить собака з "п'ять щенят".
- Я побудую багато будинків "з пісків".

Перевірка вміння вживати в мові невідмінювані іменники

Закінчити пропозицію:

- Оля вчиться грати на ... (гітара).
- Вранці ми п'ємо чай або ... (кава).
- Мені мама налила цілу чашку ... (кава або какао).
- Олі купили теплу зимову ... (куртка).
- У тебе є нове пальто, а у мене немає нового ... (пальто)

а) гра «Чого не стало?» гольфів, шкарпеток, панчіх, рушників, простирадл, рейтузи, шарфів; блюдець, оладок, тортів; обручів, рушниць; рейок, шоферів; ведмедів, вовків, лисиць, курей;

б) для освоєння слів, які важко позначити наочно, можна провести словесне вправу «Закінчи пропозицію»:

- Мама пече млинці. Так мені захотілося ... (млинців).

- На день народження купили шоколадний торт. Папа сказав, що в магазині

великий вибір ... (тортів).

У словотворенні: перевірка мовного чуття, сприйняття і розуміння словотворчих форм.

Дітям пропонується відповісти на питання:

- Як ти поясниш, хто такий будівельник, вчитель, мийник?

- Людина може працювати велосипедистом, читачем?

- Можна назвати письменником людини, яка вміє писати?

- Можна назвати піаністом людини, яка вміє грати на піаніно?

Перевірка вміння утворювати форми іменників і їх дитинчат (кішка, собака, кролик, заєць, лисиця, корова, кінь, шари, свиня, вівця).

Проводиться гра «Хто у кого?». Необхідно підібрати відповідні один одному картинки і утворити форми множини називного і родового відмінка (у лисиці-лисєнєтє, у лисиці багато лисєнєтє) тощє.

Перевірка вміння утворювати слова: за допомогою злиття двох основ (морфолого-синтаксичний спосіб).

Дітям пропонується відповісти на питання:

- У зайця короткий хвіст. Який заєць? (Короткохвостий.)

- У зайця довгі вуха. Який заєць? (Довговухий.)

- У ведмедя товсті п'яти. Який ведмідь? (Толстоп'ятов.)

- У дівчинки чорне волосся. Яка дівчинка? (Чорнява.);

б) шляхом переходу слів з одного граматичного класу (іменники) в інший (прикметники) (семантико-морфологічний спосіб).

Дітям пропонується вправа на освіту прикметників:

- Стакан зроблений зі скла. Який він? (Скляний.)
- Стіл зроблений з дерева. Який він? (Дерев'яний.)
- М'ясорубка зроблена з металу. Яка вона? (Металева.) тощо

Перевірка вміння підбирати однокореневі слова:

а) дається завдання підібрати родинні слова до слів сніг (сніжок, сніговий, сніговик, пролісок), зима (зима, зимовий, зимівля, зимують);

б) відповісти на питання, споріднені чи слова лід і підлідний слову політ.

Перевірка вживання вищого ступеня прикметника.

Дітям пропонується закінчити речення.

- Цей будинок високий, а цей ще ... (вище).
- Наша річка глибока, а ставок ще ... (глибше).
- Цей квітка гарний, а той ще ... (красивіше).
- Літо було гарне, а осінь ... (краще).
- Трава зелена, а після дощу ще ... (зеленішою).
- Осінь холодно, а взимку ... (холодніше, більш холодно).

У синтаксисі: перевірка вміння конструювати пропозиції.

Дитині пропонують три слова (іменники в називному відмінку, дієслова в невизначеній формі), з яких він повинен скласти пропозицію (діти, гуляти, парк; рибка, акваріум, плавати).

Відповіді дітей даються після кожного завдання в такій послідовності: правильна відповідь, частково правильна і не правильна відповідь. В кінці перевірки проводиться підрахунок балів. Якщо більшість відповідей (понад 2/3) отримало оцінку 3, це високий рівень. Якщо більше половини відповідей з оцінкою 2, це середній рівень, а з оцінкою 1 – низький рівень.

ДОДАТОК Б

ДОДАТОК В

Бесіда «Що таке інформація і як м и її отримуємо?»

Інформацію ми починаємо одержувати з колиски. Отримуючи інформацію, ми вчимося розмовляти, грати, читати. Питання, відповіді, прохання, сміх і сльози – усе це інформація.

Як ви думаєте, чи можливе спілкування людей вдома чи в садочку, на вулиці й на роботі без одержання та обміну інформацією? (Відповіді дітей). Правильно, будь-яка спільна діяльність людей (робота, гра, навчання, спорт) не можлива без обміну інформацією.

Про що може бути інформація, якою обмінюються люди? (Відповіді дітей). Так, інформація, яку отримує людина, стосується якихось предметів чи нас самих і пов'язана з подіями, що відбуваються навколо нас.

Як ви думаєте, чи важлива для навчання в школі така інформація: «в портфелі треба носити підручники і зошити»? (Так). Інформація має свої властивості й одна з них – це важливість для людини.

Є й інші властивості інформації: потрібна і непотрібна, правильна і неправильна, правдива і неправдива, повна і неповна, зрозуміла і незрозуміла.

Можна про будь-який предмет чи явище дати інформацію.

А зараз я показую предмет, а ви повинні дати про нього якомога більше інформації (словами чи мімікою).

(Вихователь демонструє предмети: олівець, зошит, книга (або інші), а діти розповідають про їхні властивості, зовнішній вигляд і призначення).

– Що ж таке інформація? (Новини, повідомлення, відомості про навколишній світ, про явища, що відбуваються в ньому).

– Якими шляхами її можна отримати? (Відповіді дітей). Правильно, інформацію ми отримуємо, коли читаємо книги, слухаємо радіо, дивимося телевизор, спілкуємося.

– А чи можна отримати інформацію через комп'ютер?

– Ви всі, мабуть, чули слово Інтернет і знаєте, що воно пов'язане з комп'ютером. А хто знає, що воно означає?

Кожній людині важливо вміти отримувати та передавати інформацію. Інтернет – це мережа (зв’язок) між комп’ютерами, планшетами, ноутбуками, телефонами, що знаходяться в різних містах, країнах. За його допомогою люди також можуть обмінюватись інформацією.

Бесіда «Як ми отримуємо інформацію»

Діти, ми вже знаємо, що інформація – це повідомлення, відомості, новини, знання про навколишній світ. На основі отриманої інформації ми можемо робити висновки, тобто отримувати нову інформацію.

Наприклад, коли вам скажуть, що влітку люди наділи плащі й курточки, що ви подумаете? Звісно, що на вулиці похолодало. Або коли говорять, що з дерев падає листя, що можна сказати? Що на- стала осінь.

Заплющить очі. Що ви бачите? А тепер розплющить. Який пре- красний світ! Ви бачите все навколо. За допомогою чого людина сприймає інформацію про навколишній світ? (За допомогою очей).

А через ніс ви не тільки вдихаєте повітря, ви ще відчуваєте різні запахи. Можна відрізнити запах троянди від запаху м’яти. Тож за допомогою чого людина сприймає різні запахи? (За допомогою носа).

Якщо закрити долонею вуха, то буде тиша. Чому? Чи комфортно ви себе відчуваєте, коли нічого не чуєте? За допомогою чого людина сприймає звуки? (За допомогою вух).

Якщо сісти на гарячий пісок або ввійти у холодну воду, то наша шкіра відразу ж зреагує, бо шкіра людини здатна відчувати і ми отримуємо від неї інформацію: пісок гарячий, сніг холодний тощо. За допомогою чого людина сприймає цю інформацію? (За допомогою шкіри).

Основні помічники людини у збиранні інформації – органи чуття. За допомогою яких органів чуття людина сприймає інформацію?

– зору (очі) – сприймають видиму інформацію; – слуху (вуха) – ту, яку можна почути;

– дотику (шкіра);

– нюху (ніс) – сприймає інформацію про запахи; – смаку (язик) – про смак.

Бесіда «Така цікава річ – телефон»

Як ви гадаєте, що таке телефон? А для чого він людям потрібен? Телефон – це засіб зв'язку, за допомогою якого ми можемо розмовляти на відстані. Але телефон існував не завжди. Коли люди ще жили в печерах і не вміли розмовляти, вони спілкувалися, як ви гадає по телефону? (Ні).

А за допомогою чого? (Міміки, жестів). Чи легко було так спілкуватись? (Відповіді дітей). Йшов час, люди навчилися розмовляти, почали будувати будинки та шукати різні способи передачі інформації – це і костри, звуки барабанів, дзвони. Чуючи ці звуки, люди розуміли, що щось відбувається чи відбулося? Чи зручно це було? Чому? (Відповіді дітей).

Пройшло ще трохи часу і люди винайшли перший телефон – це були дві трубки, поєднані дротом. Пізніше цей телефон замінили на дисковий, а потім і кнопочковий. Ці телефони є і зараз. Але їх не можна з собою взяти на вулицю чи в дорогу. Тому був створений, який телефон? Правильно, мобільний. Як ви гадаєте, чим він зручний? (Можна взяти з собою будь-де, швидко набрати потрібний номер, усі номери зберігаються в телефоні).

Ви вмієте розпочинати розмову телефоном? Як потрібно починати розмову? (Привітатися. А як її закінчують? (Прощаються).

Що є в кожного телефону, щоб можна було подзвонити тільки на цей телефон? (Номер). А які важливі номери повинні знати всі?

Бесіда «Фотографії і фотоапарат»

Діти, скажіть, будь ласка, для чого використовують фотоапарат? Правильно, фотоапарат використовують для того, щоб фотографувати щось або когось. Перші фотоапарати були дуже великими, необхідна була спеціальна підставка, тому що тримати їх при зйомці було дуже важко. У перших фотоапаратах замість плівки були спеціальні пластинки. Тому апарат був, важкий, незручний для роботи. Як ви думаєте, зручно було людям носити важкий, великий фотоапарат?

Отримання своєї фотографії люди чекали дуже довго. І виходили ось такі фотографії. До недавніх часів фотографія могла бути тільки чорно-білої, але з'явилася і кольорова фотографія. Фотоапарати теж поступово змінювалися. Зараз вони стали маленькими, компактними і цифровими, у них з'явилися маса функцій і програм. Зараз практично у кожного вдома є фотоапарат. Знімки з фотоапарата ваші батьки зберігають в фотоальбомах, або в пам'яті комп'ютера. Фотоапарати можуть бути великими і маленькими, різного кольору, і призначені для різних потреб.

Як називається професія людини, який працює з фотоапаратом? Так. Це фотограф. А на що ми ще можемо сфотографувати?

Бесіда «Культура мовлення дошкільника»

Сьогодні ми поговоримо про те, як учні повинні поводитися з дорослими, товаришами, вихователями, батьками, сторонніми людьми, тобто про *ввічливість*. Що, на вашу думку, означає слово ввічливий?

Індійська мудрість говорить, що ввічливість — найдорогоцінніший камінь. Ввічливість – це одна із найважливіших рис вихованої людини. З добрими, чуйними та ввічливими людьми завжди хочеться спілкуватися, бути поруч із ними. Не маючи навичок ввічливого спілкування, важко справити гарне враження на оточуючих. Що ж таке ввічливість? На це питання нам відповідь словник.

Ввічливість – це форми поведінки, у яких виявляється повага до людини (дотримання добрих манер, доброзичливість, уважність, чемність тощо). У перекладі слово «ввічливий» означає «знає, як себе поводити».

Любі діти! Гадаю, нікому з вас не подобається грубе, зневажливе, образливе ставлення до себе інших людей. Кинуте з самого ранку зневажливе слово може зіпсувати настрій на весь день. І навпаки, привітне слово чи побажання, що супроводжується посмішкою, може підняти настрій. Іноді ви навіть не помічаєте, що образили товариша, тому дуже важливо, щоб ви з малих літ набули навичок вихованості, ввічливості. Давайте подумаємо, якими словами ми визначаємо прихід нового дня? Так, ми бажаємо всім, кого ми

зустрічаємо «доброго ранку!»ю А якими словами зустрічає вас зранку матуся, бабуся, тато. Коли приходите до дитячого садка, що ви кажете друзям, вихователеві? (Доброго ранку! Добридень! Доброго здоров'я! Вітаю вас! Привіт!)

Із чарівними словами привітання звертаються тоді, коли зустрічають своїх рідних, друзів чи знайомих. Слова привітання можна також казати, поздоровляючи когось із приємною подією. Ввічливі слова вибачення вживають тоді, коли когось турбуються. Просять вибачення й тоді, коли відчують свою провину за якийсь поганий вчинок. Вибачаються тоді, коли шкодують про негарний вчинок і хочуть, щоб їх простили. Ввічливі слова подяки доречні тоді, коли хочеться висловити свою вдячність комусь. Чарівні слова прощання говорять під час розставання. Слова прохання стануть у пригоді тоді, коли просиш про якусь послугу, про допомогу.

Бесіда «Професія – журналіст»

Журналіст – людина, яка збирає інформацію, готує повідомлення і матеріали для газети, журналу, радіо чи телебачення. Слово «журналіст» походить від французького «journal» – «щоденник, газета».

Збирати і поширювати інформацію люди почали в глибоку давнину. Усно інформація передавалася за допомогою виступів ораторів. Попередники газет у різних країнах – папіруси з новинам, дошки оголошень, які вивішувалися на вулицях, рукописи. З виникненням друку журналістика стала швидко розвиватися. З винаходом фотографії та кінематографу з'явилися фото- і кіножурналістики, а з виникненням радіо і телебачення – радіо- і тележурналістика.

Головне в роботі журналіста – правдиво, грамотно, захоплююче, викласти інформацію. Журналісту необхідно працювати дуже швидко, тому що він висвітлює у своїх матеріалах події й ця інформація може застаріти. Він повинен бути добре освічений, щоб цікаво писати, уміти спілкуватися, бути спостережливим.

Запитання до дітей.

- Чим займаються журналісти?
- Як вони розповідають по події у світі?
- Що повинен уміти журналіст?
- Для чого журналісту потрібно бути спостережливим?

Дидактична гра «Що ми бачимо та відчуваємо»

Мета: закріпити поняття інформації; розглянути різні види інформації та способи її отримання; ознайомити дітей із тим, як людина отримує інформацію; розвивати спостережливість, пам'ять, комунікаційні навички, критичне мислення.

Хід гри:

Одна й та сама інформація може бути представлена в різній формі за допомогою різних знаків. Це мовлення, міміка, жести, малюнки, музика, відео, які несуть певну інформацію. А тепер давайте з'ясуємо, із якою інформацією ми зустрічаємося в житті, у якому вигляді вона представлена. Вихователь дає роз'яснення, за допомогою чого можна отримати інформацію. Малюнки дають нам графічну інформацію, яку ми отримуємо за допомогою зору. Музичні твори – це звукова інформація, отримувана за допомогою органів слуху. Телебачення дає нам як графічну, так і звукову інформацію, у сприйнятті якої беруть участь і зір, і слух. Діти об'єднуються у пари і розповідають один одному цікаві факти про явища, які вони нещодавно чули, спостерігали або робили.

Дидактична гра «Обери предмет для передачі інформації»

Мета: закріпити джерела інформації, учти висловлювати свою учти висловлювати свою думку.

Перебіг гри:

Діти витягують карточку, на якій зображення джерело інформації і будують розповідь про особливості цієї інформації. Після чого вони витягують по дві карточки і пов'язують їх між собою. Наприклад, слух і зір. Діти міркують про явища, які можна сприймати одночасно – концерт, передача, мультфільм.

Дидактична гра «Моя улюблена телепередача»

Мета: закріпити знання про телебачення; розвивати увагу, критичне мислення, зв'язне мовлення.

Перебіг гри:

Діти, давайте згадаємо, що ми можемо з вами подивитися на телевізорі? (Відповіді дітей). Так, молодці! Ми можемо побачити новини, телепередачі, кіно і мультфільми. А чим вони вирізняються? (Відповіді дітей). Молодці! Давайте кожен поділиться про улюблену передачу на телебаченні.

Дидактична гра «Дружнє інтерв'ю»

Мета: розвивати комунікативність, уміння взаємодіяти один з одним; виховувати повагу до думки іншого.

Перебіг гри:

Діти сидять у колі і тримають мікрофон, передаючи по черзі один одному. Діти ланцюжком задають і відповідають на запитання із попередньо зазначених тем: «Підготовка до школи», «Улюблена іграшка» тощо.

Дидактична гра «Задай другу запитання»

Мета: розвивати комунікативність, уміння взаємодіяти один з одним; виховувати повагу до думки іншого.

Перебіг гри:

Обирають одну дитину, яка сідає в центрі кола на стільчик. Інші діти, передаючи одне одному мікрофон, ставлячи дружні запитання: «Чи в тебе є братик, сестричка?», «Яка тваринка тобі подобається?» тощо. Коли всі діти поставлять запитання, у центр виходить інша дитина і гра повторюється.

Дидактична гра «Постав питання»

Мета: учити дітей правильно ставити питання до різних слів і словосполучень; розвивати мовлення, увагу, критичне мислення.

Перебіг гри:

Вихователь нагадує дітям, що журналісти повинні вміти правильно ставити питання і пропонує поуправлятися в цьому. Вихователь задає завдання, а діти повинні правильно дібрати питання:

1. Задай питання до слова «на столі» («Де?», «На чому?»);
2. Яке питання потрібно поставити, щоб дізнатися час («Котра година?»);
3. Що запитаєте, щоб дізнатися дорогу додому («Як пройти?»);
4. Задай питання до слова «учора» («Коли?»);
5. Яке питання ви поставите, якщо треба дізнатися про якісь дії («Що робити?», «Що робить?»);
6. Як потрібно запитати про ціну на товар («Скільки коштує?»)

Дидактична гра «Розкажи про свою роботу»

Мета: формувати уявлення дітей про структуру редакції, учити складати розповіді; розвивати зв'язне мовлення, увагу, пам'ять; виховувати інтерес до медіадіяльності.

Перебіг гри:

Кожній дитині пропонується обрати певну роль: кореспондента, ведучого передачі, оператора або фотокореспондента. Після того як ролі будуть розподілені вони повинні розказати про свою роботу, а інші діти задавати їм уточнюючі запитання. Гра повторюється і навпаки.

Дидактична гра «Репортаж з нашого садочка»

Мета: закріпити знання дітей про садочок, учити розповідати про його осередки, формувати вміння вислухати до кінця розповідь своїх одногрупників; розвивати критичне і логічне мислення, зв'язне мовлення, увагу; виховувати здатність узгоджувати свої дії.

Перебіг гри:

Діти розподіляють ролі між собою: кореспондент, респондент і оператор. За допомогою телефону і селфі-палки оператор здійснює зйомку, а кореспондент опитує дітей і розповідає про осередки свого садочку. Наприклад: «Доброго дня, шановні глядачі. Я, Іринка, веду свій репортаж зі садочку. Сьогодні ми познайомимося із Ігорем вихованцем старшої групи ...». Діти міняються ролями і гра продовжується.

Дидактична гра «Передай інформацію»

Мета: закріпити знання дітей про способи передачі інформації, учити передавати інформацію різними способами; розвивати увагу, критичне і логічне мислення і зв'язне мовлення.

Перебіг гри:

Дітей ділять на дві команди, які шикуються у дві шеренги. Педагог передає першій дитині в кожній команді інформацію: наприклад, слова «книга» – 1 команда і «вчить» – 2 команда. Діти пошепки передають слово, а вкінці поєднують їх. Якщо слово дійшло неправильно, то потрібно обговорити, чому це сталося.

Інформацію можна передавати різними способами: Пошепки (інші не чують); Жестами, мімікою (інші заплющують очі); Знаками, малюнками (інші не бачать. відвертаються) тощо.

Дидактична гра «Що можна розказати про цей предмет?»

Мета: учити дітей описувати предмет, знаходити його позитивні якості та підносити їх публіці; формувати уявлення про інформацію; розвивати увагу, зв'язне мовлення, критичне мислення.

Перебіг гри:

Діти діляться по парам і розподіляють ролі: на того, хто питає і того, хто відповідає. Вихователь звертає увагу дітей, що сьогодні він побував у кількох крамницях і придбав багато різних речей. Він пропонує дітям скласти про ці речі розповіді, а інші діти задають питання і назвуть назву в якій крамниці ця річ була куплена.

Наприклад: Це книга. Вона зроблена з паперу. В ній є яскраві картинки, літери. Ця книга потрібна дітям, щоб навчитися читати. Інша дитина: Де можна придбати цей предмет? Діти. У книжковій крамниці.

Вправа «Розкажи щось цікаве»

Вихователь звертає увагу дітей на те, що коли вона йшла до садочка, то дорогою бачила маленького їжака, який ховався у травичці. А потім пропонує дітям подумати і розповісти, що цікавого трапилося в їхньому житті.

Вправа «Впізнай за описом»

Перед дітьми розставлені предмети (іграшки) різної текстури (м'які, пластмасові, дерев'яні, крижані). Вихователь викликає одну дитину і просить її описати якийсь із цих предметів, а інші діти повинні відгадати, про що йдеться мова.

Вправа «Розкажи і покажи улюблений мультфільм»

Вихователь питає в дітей, які фільми вони знають, які їм подобаються найбільше. Після цього педагог викликає одну дитину і пропонує їй за допомогою пантоміми показати улюблений фільм, його персонажів, а інші діти намагаються відгадати, хто це чи який це фільм. Або розказати про нього не називаючи назви.

Вправа «Не прогай інформацію»

Обирають трьох дітей, які читають кожний свій вірш. Спочатку всі по черзі читають перший рядок із кожного вірша, потім другий, третій і четвертий. Завдання іншим дітям – передати зміст усіх трьох віршів. Дітей можна об'єднати в команди. Кожна команда запам'ятовує свій вірш.

Вправа «Передайка від Чомусика»

Дітям дається завдання: придумати історію, використовуючи якусь одну властивість предмета. Наприклад: придумати історію про країну, де всі будинки зі шоколаду.

Вправа «Телевізор»

Перед дітьми стоїть макет телевізора. Вихователь пропонує дітям поуправлятися і показати ведучого новин, дитячої передачі, ведучого передачі «у світі тварин», ведучого теле-шоу тощо.

Вправа «Подзвони другові»

Вихователь обирає двох дітей і пропонує їм подзвонити один одному і дізнатися, як пройшов день. Діти виконують завдання, самостійно добирають питання та відповіді під час розмови). Наступній парі пропонують уявити себе персонажами мультфільмів, наприклад, мультигерої, і провести телефонну розмову від їхнього імені. Далі можна запропонувати розмову між мамою та дитиною, лікарем і хворим, бабусею та онуком тощо.

Вправа «Двадцять запитань»

Ця вправа вчить дитину ставити прямі запитання. Гравці сідають у коло, один сідає в центрі кола. Хто сидить у центрі, повинен загадати людину, місце або предмет, а решта гравців – вгадати його. Гравці можуть поставити дитині, що в центрі кола, 10 запитань, на які можна відповісти «так» або «ні». Якщо після 10 запитань ніхто не зможе вгадати задуманий предмет, дитина в центрі кола вважається переможцем.

Вправа «Угадай предмет»

У цю гру грають від 5 до 7 осіб. Одному гравцеві зав'язують очі, він стає у куточку. Виберіть предмет, який необхідно вгадати. Решта гравців повинні по черзі називати ознаки цього предмета. Гравець із зав'язаними очима при цьому може ставити запитання. Ця гра вчить дитину описувати предмети.

Вправа «Передай настрої»

Вибирається ведучий, який повинен взяти інтерв'ю у інших дітей. Вони вибирають настрої, яке повинні передати через відповіді журналісту. Журналіст, в свою чергу, повинен визначити настрої співрозмовника по інтонації, з яким вони відповідають.

Вправа «Репортаж із місця подій»

Вихователь розпочинає вести репортаж про життя дитячого садочка і зупиняється і передає мікрофон. Тепер ця дитина продовжує репортаж і так само передає іншій дитині право слова і мікрофону. Процедура продовжується допоки всі діти не висловлять свої думки.